

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

Кос Іван Богданович

УДК:328.1

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

*Угода про асоціацію України з ЄС: загальна характеристика
та проблеми реалізації*

Публічне управління та адміністрування
281 – Публічне управління та адміністрування

_____ І. Б. Кос

Науковий керівник _____ Дерев'яно Сергій Миронович,
доктор політичних наук, професор

Допущено до захисту

Завідувач кафедри _____

Лопушинський Іван Петрович

Рецензент _____

Струк Наталія Петрівна

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ - 2023

АНОТАЦІЯ

Кос І. Б. Угода про асоціацію України з ЄС: загальна характеристика та проблеми реалізації. – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування". – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2023.

Робота присвячена ретельному аналізу та оцінці Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Починаючи з загальної характеристики та актуальності угоди, дослідження включає опис стану відносин між сторонами, її мети та вплив на розвиток країни.

Розділ про значення угоди розглядає історію формування, ключові положення та важливі аспекти цього міжнародного документу. Особлива увага звернена на переваги, які може отримати Україна від Угоди, а також викликам, що можуть виникнути під час її реалізації.

Розділ, присвячений проблемам реалізації Угоди про асоціацію, включає в себе аналіз економічних, політичних, соціокультурних та геополітичних аспектів. Освітлення складнощів впровадження угоди допомагає зрозуміти ймовірні наслідки для розвитку та перспективи України в контексті співпраці з ЄС.

Завершальна частина містить висновки, у яких узагальнюються основні положення та виявлені тенденції, а також підкреслюється важливість та можливі перспективи для України у контексті угоди з Європейським Союзом.

Ключові слова: Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Україна, Європейський Союз, реалізація, проблеми, вплив, співпраця.

ABSTRACT

Agreement on association of Ukraine with the EU: general characteristics and problems of implementation. - Manuscript.

Master's thesis on specialty 281 "Public management and administration". - Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. – Ivano-Frankivsk, 2023.

This scientific work is devoted to a thorough analysis and assessment of the Association Agreement between Ukraine and the European Union. Starting with the general characteristics and relevance of the agreement, the study includes a description of the state of relations between the parties, its purpose and impact on the country's development.

The chapter on the meaning of the agreement examines the history of formation, key provisions and important aspects of this international document. Special attention is paid to the advantages that Ukraine can get from the agreement, as well as the challenges that may arise during its implementation.

The section devoted to the implementation of the Association Agreement includes an analysis of economic, political, socio-cultural and geopolitical aspects. Illuminating the complexities of the implementation of the agreement helps to understand the likely consequences for the development and prospects of Ukraine in the context of cooperation with the EU.

The final part contains conclusions summarizing the main provisions and trends identified, as well as emphasizing the importance and possible prospects for Ukraine in the context of the agreement with the European Union.

Key words: Association Agreement, Ukraine, European Union, implementation, problems, influence, cooperation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1: Загальна характеристика Угоди про асоціацію України з ЄС.....	9
1.1. Актуальність угоди про асоціацію України з ЄС.....	9
1.2. Опис стану відносин між Україною та Європейським Союзом.....	13
1.3. Мета та вплив угоди про асоціацію.....	16
Розділ 2: Значення Угоди про асоціацію України з ЄС.....	24
2.1. Історія формування угоди про асоціацію.....	24
2.2. Основні положення та важливі аспекти угоди.....	26
2.3. Переваги та виклики угоди для України.....	33
Розділ 3: Проблеми реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС.....	38
3.1. Визначення проблем реалізації угоди.....	38
3.2. Економічні проблеми.....	39
3.3. Політичні та соціокультурні проблеми.....	44
3.4. Геополітичні аспекти реалізації угоди.....	50
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

У сучасному світі право, яке є основним регулятором суспільних відносин, є одним з найважливіших елементів міжнародного співробітництва. Для забезпечення більш ефективної співпраці правові системи різних країн повинні відповідати певним стандартам.

Важливість цього питання полягає в тому, що європейська інтеграція як процес реформування всіх сфер життя, поєднання економічного розвитку з високим соціальним захистом, особистою безпекою та демократичними свободами є ідеалом, до якого прагнуть громадяни України. Тому важливість аналізу сутності та змісту європейської інтеграції в Україні в контексті нового, якісно іншого рівня розвитку євроінтеграційного процесу на сучасному етапі та дослідження методів і правових інструментів європейської інтеграції є беззаперечною.

Аналіз досліджень за темою Європейська інтеграція в Україні перебуває в центрі уваги вітчизняної правової науки з початку здобуття незалежності. На сучасному етапі розвитку науково-теоретичним підґрунтям дослідження теми є праці вітчизняних та зарубіжних науковців: А. Татума, В. Кернса, Г. Девіса, Й. Вінера, А. Довгеля, В. Забігайла, В. Опришка, В. Муравйова, Ю. Шемценка, М. Броменського, М. Хнатовського, І. Грицьк, С. Добрянський, В. Копійка, І. Кравчук, Д. Лук'янова, Л. Луць, М. Микієвич, О. Москаленко, В. Муравйов, А. Омельченко, В. Опришко та інші. Серед науковців, які досліджували питання формування "європейського правового простору", слід звернути увагу на французького вченого Е. Крабба, який був першим правознавцем, що здійснив спробу комплексного аналізу концепції європейського правового простору.

Метою цього дослідження є розгляд історії виникнення концепції, розуміння її змісту, визначення етапів на шляху України до європейської інтеграції та з'ясування теоретико-правових шляхів гармонізації вітчизняного права з європейськими стандартами.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання дослідження

- Проаналізувати історію та основні етапи вступу України до ЄС;
- проаналізувати літературу за темами та питаннями, що розглядаються в магістерській роботі; та
- показати роль права та правових інструментів у примиренні між ЄС та Україною;
- визначити та проаналізувати основні види правових інструментів, що використовуються в процесі європейської інтеграції України та гармонізації українського законодавства з *acquis communautaire*;
- Визначити, на якому етапі перебуває Україна на шляху до вступу в ЄС;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо євроінтеграційної перспективи України.

Об'єктом дослідження є інтеграція України до Європейського співтовариства.

Об'єктом дослідження є правові інструменти європейської інтеграції.

Основні теоретичні положення та запропоновані результати магістерської роботи можуть бути використані для:

- практичної діяльності: вироблення стабільної та чіткої політики щодо вступу України до ЄС з урахуванням переваг та недоліків;
- науково-дослідницької діяльності: для подальшого дослідження теоретичних питань, пов'язаних з правовою природою та правовими інструментами європейської інтеграції України в цілому, а також правових та інституційних засад співробітництва між Україною та ЄС;

та у навчальному процесі: читання лекцій з міжнародного публічного права та права Європейського Союзу; підготовка системних підручників та розділів підручників з цієї тематики.

Суспільства розвиваються за власними об'єктивними законами, серед яких і процес глобалізації. В Європі глобалізація призвела до інтеграції країн-членів ЄС, яка охоплює все більше сфер життя – від економіки до політики.

Цей процес супроводжувався низкою факторів, які в кінцевому підсумку сприяли позитивному результату.¹

Європейська інтеграція триває вже не одне десятиліття, і протягом цього часу засновники об'єднаної Європи невпинно працювали над пошуком найкращого шляху вперед. Інтеграція базується на тривалій історії розвитку в ідеологічній сфері, яка створила передумови для створення ЄС. Режим, що виник у середині 20-го століття, сформувався після століть інтелектуальної підготовки та публічних дебатів про можливість і необхідність інтеграції європейських країн задля безпеки та подальшого розвитку.

Відносини між Україною та ЄС розпочалися у грудні 1991 року, коли міністр закордонних справ Нідерландів, які тоді головували в ЄС, офіційно визнав незалежність України від імені ЄС.

Жодна країна не може розвиватися ізольовано від решти світу. Відносини між різними країнами є економічними, політичними та культурними і призводять до взаємного збагачення та розвитку. Шлях України до європейської інтеграції - це той напрямок, яким Україна рухається сьогодні. Європейська інтеграція визначатиме системну трансформацію та реформування всіх суспільно важливих галузей України. Ці системні перетворення мають здійснюватися не безсистемно, а в рамках закону і за правової підтримки політики європейської інтеграції.

На думку багатьох українських істориків та філософів, вектором соціокультурного та політичного розвитку України є Західна Європа. Український письменник і громадський діяч М. Драгоманов писав: "Більшість національних відмінностей між Україною і Москвою можна пояснити тим, що до 16 століття (тобто до встановлення російського суверенітету) Україна мала тісніші зносини з Західною Європою і, хоч і з труднощами (через татар), але йшла разом із Західною Європою в суспільних і культурних процесах". Перехід української території під юрисдикцію Росії сповільнив процес

¹ Богдан Т. Євроінтеграція: кризь терени до зірок. 2023. Електронне видання. https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/549521_ievrointegratsiya_kriz_tereni.html

етнічного самоусвідомлення та націєтворення, але не знищив традицій, які продовжують існувати в українському суспільстві та впливати на його розвиток В. Рипінський свого часу влучно вказав на найголовніші відмінності між Україною та Росією: "не мова, не плем'я, не віра, а різні політичні системи, що склалися століттями, різні форми організації правлячої еліти, різні відносини між вищими і нижчими класами, між державою і її громадянами".
Всі ці фактори визначили процес європейської інтеграції незалежної України.

Структура роботи. Магістерська робота складається із анотації вступу, трьох розділів, десяти підрозділів, висновків та списку використаних джерел (50 найменувань). Основна частина викладена на 59 сторінках.

РОЗДІЛ 1: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС.

1.1. Актуальність угоди про асоціацію України з ЄС

Одним з найактуальніших питань серед громадян України сьогодні є європейська інтеграція нашої країни. Європейська інтеграція - це загальний термін для позначення політичного, економічного та культурного співробітництва між європейськими країнами.² В основному він стосується країн-членів Європейського Союзу (ЄС), але треті країни не є винятком. Сьогодні європейська інтеграція досягається головним чином через розширення Європейського Союзу та Ради Європи. Що стосується європейської інтеграції України, то немає жодних сумнівів, що цей процес розпочався ще в минулому столітті і триває досі.

Вплив процесу вступу до ЄС на формування макроекономічної політики держави частково проаналізовано вітчизняними та зарубіжними науковцями.

Серед вітчизняних розробників політико-економічної доктрини слід відзначити праці О. Бетлій, М. Риженкова, К. та монографії В. Кравчука, І. Коссе, С. Галко, Д. Науменка, В. Мовчана, І. Бураковського, Г. Кузнецової. І. Коссе, С. Галко, Д. Науменко, В. Мовчан, І. Бураковський та Г. Кузнецова (складові та концепції імплементації економічної частини Угоди про асоціацію України з ЄС з метою набуття повноправного членства в ЄС); Н. Горбаль, К. Кухтяк та М. Руда (щодо інтегративної взаємодії понять "європейська інтеграція" та "економічна компетентність"); Г. Дергачова та В. Смольнікова (щодо впливу європейської інтеграції на розробку стратегій формування макроекономічних потенціалів, а отже, і МСП, важливої складової фіскальної та економічної політики держави); В. Волковська (щодо впливу європейської інтеграції на розробку стратегій); В. Волковська (щодо розвитку європейської інтеграції як складової стратегічного розвитку МСП);

² Богдан Т. Євроінтеграція: кризь терени до зірок. 2023. Електронне видання. https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/549521_ievrointegratsiya_kriz_tereni.html

Д. Паламарчук (щодо контекстуалізації впливу євроінтеграційних процесів на інституційний, політичний та політико-економічний розвиток України) та ін.

Зарубіжні наукові економічні та феноменологічні теорії представлені напрацюваннями, що мають відношення до теми цього дослідження. Зокрема, К. К. Неро (окреслення концепції політики фінансово-економічної інституціоналізації ЄС), Д. Сіка (щодо процесів європейського економічного та соціального моделювання в контексті глобальних кризових явищ), Г. Будінгера та Ф. Нітча (щодо визначення поняття "європейська інтегрована економіка" у політичному та фінансовому вимірах), Р. Тараса (щодо аспектів розвитку європейської інтеграції Республіки Польща та набуття нею статусу повноправного члена ЄС), К. Дента (щодо визначення поняття "європейська економіка" з точки зору глобально-правового, масштабно-політичного та порівняльно-практичного аспектів).³

Однією з найважливіших подій у процесі формування відносин України з ЄС став Указ Президента України від 11 червня 1998 року "Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу", який втратив чинність у 2015 році. Документ включає низку заходів, таких як реформування правової системи України та приведення її у відповідність до європейських стандартів; розвиток економічної інтеграції та торговельних відносин між Україною та ЄС; об'єднання в контексті європейської безпеки; зміцнення демократичної системи; співробітництво між Україною та ЄС у конкретних сферах. Були визначені конкретні напрямки діяльності, включаючи секторальне співробітництво.

Наступним етапом став Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС", прийнятий Верховною Радою України 18 березня 2004 року. Закон визначає гармонізацію як пріоритетний напрям зовнішньої політики України, спрямований на досягнення критеріїв вступу до ЄС. Закон також ставить за мету адаптацію

³ КМУ. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Фінансовий сектор. — Офіційний веб-портал КМУ. — Режим доступу : <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/financial-services>

законодавства України до європейського законодавства та адаптацію правової системи України до Комуністичної хартії з урахуванням критеріїв, встановлених Європейським Союзом для країн, які прагнуть вступити до нього.⁴

Основним шляхом реалізації європейської інтеграції в Україні можна вважати виконання положень Порядку денного асоціації, затвердженого з метою підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Цей документ визначає основні напрями діяльності обох сторін та завдання, які необхідно виконати для досягнення поставленої мети.⁵

Оскільки процес інтеграції в європейський простір закріплюється нормативно-правовими актами, Угода про асоціацію між Україною та ЄС є одним з таких документів: 21 березня 2014 року політична частина Угоди про асоціацію була підписана лідерами 28 країн-членів ЄС у Брюсселі (Бельгія) за участю прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка. Ці переговори свідчать про те, що Україна та ЄС розвивають і зміцнюють своє партнерство.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачає, що Європейський Союз та всі держави-члени визнають, що Україна має спільну історію та спільні цінності з державами-членами ЄС та підтримують європейський вибір.⁶

Документ визначає конкретні сфери діяльності, такі як політика, юстиція, торгівля, економіка та фінансове співробітництво. Кожна сфера має відповідний розділ з визначеними завданнями. Наприклад, щодо політичних критеріїв Угоди однією з вимог є забезпечення практичних дій для

⁴ КМУ. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Управління державними фінансами. — Офіційний веб-портал КМУ. — Режим доступу : <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/management-public-finances>

⁵ КМУ. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Фінансовий сектор. — Офіційний веб-портал КМУ. — Режим доступу : <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/financial-services>

⁶ Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.

утвердження демократії та поваги до прав і свобод людини, закріплених у Конституції України.⁷

Корупція залишається однією з головних проблем в Україні, оскільки вона негативно впливає на всі державні системи та суспільство в цілому. Незаперечним є той факт, що корупція погіршує стан української економіки, яка не відповідає стандартам країн ЄС. Наприклад, ВВП України на душу населення у 2022 році оцінюється приблизно в 3400 доларів США, тоді як навіть з урахуванням найменш розвинених країн-членів ЄС цей показник становитиме щонайменше 20 000 доларів США. Ця статистика свідчить про те, що рівень соціально-економічного розвитку України не відповідає критеріям членства в ЄС. Позитивним моментом є те, що згідно зі звітом про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Кабінет Міністрів України виконав 70 % своїх зобов'язань, Верховна Рада - 61 %, а інші органи влади - 59 % у період з 2014 по 2022 рік. Навіть в умовах воєнного стану Україна розвивається і рухається до Європейського Союзу.

Найбільшого прогресу в євроінтеграції Україна досягла у 2022 році - році повномасштабної окупації. Досвід європейської інтеграції України в роки війни є унікальним. Незважаючи на буквально величезні втрати, країна отримала статус кандидата на членство в ЄС, провела проєвропейські реформи в різних сферах, поглибила секторальну співпрацю з ЄС та імплементувала положення Угоди про асоціацію та рекомендації Єврокомісії. подала заявку на членство, а потім отримала законодавчий опитувальник від Президента Європейської Комісії. Важливість опитувальника полягає в тому, що він є основою для прийняття ЄС рішення про те, чи відповідає країна-заявник критеріям країни-кандидата. Перш за все, йдеться про те, чи відповідає країна Копенгагенським критеріям, які показують, наскільки ефективно в країні

⁷ Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.

функціонує демократична система та верховенство права, ринкова економіка та права людини.

Так, 23 червня 2022 року Європейська Рада надала Україні статус країни-кандидата на членство в ЄС.

По-перше, щоб не втратити статус кандидата та довіру ЄС, а по-друге, щоб отримати статус члена в найближчому майбутньому, Україні необхідно впровадити реформи, яких вимагає ЄС. Серед них: Реформа Конституційного Суду України, антиолігархічні реформи, антикорупційні реформи, вдосконалення законодавства про ЗМІ та меншини, боротьба з відмиванням грошей, а також реформа Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Загалом, спостерігається позитивна тенденція до реформ.

Вступ України до ЄС, безсумнівно, призведе до економічної стабілізації та подальшого розвитку демократичного суспільства в країні. Ще однією перевагою вступу України до Європейського Союзу є те, що це забезпечить стабільність політичної системи країни.⁸

Таким чином, європейська інтеграція є важливим і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом для української держави. З одного боку, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами є основним ключовим інструментом для досягнення цих цілей.

Основним інструментом європейської інтеграції можна визначити модернізацію та реформування внутрішнього законодавства України. Інтеграція в європейський політичний, економічний та соціальний простір відкриє нові можливості для соціально-економічної системи України. Для того, щоб стати членом Європейського Союзу, Україна повинна виконати всі необхідні умови і завоювати довіру держав-членів.

⁸ Позитивні наслідки вступу України до ЄС. 2018. Електронне видання: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6860-pozitivni-naslidki-vstupu-ukraini-do-es/> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. Електронне видання. https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_fun.pdf

1.2. Опис стану відносин між Україною та Європейським Союзом

Поточний стан торговельного балансу між Україною та ЄС характеризується значним торговельним дефіцитом України. У той час як український експорт до ЄС стабільно зростає протягом останніх років, імпорт з ЄС збільшується ще швидше, що призводить до хронічного дефіциту торговельного балансу. На ЄС припадає понад 40% загального обсягу торгівлі України з її торговельними партнерами. Незважаючи на торговельний дисбаланс, ЄС визнаний важливим ринком для України, який пропонує можливості для модернізації та економічного розвитку. Різноманітні правила та норми ускладнюють інтеграцію України до ринку ЄС та можуть обмежувати експорт до ЄС. Незважаючи на ці перешкоди, ЄС та Україна активно шукають шляхи зміцнення економічних зв'язків та торговельного співробітництва; ЄС підтримує ці зусилля шляхом укладання торговельних угод та надання технічної допомоги.

Основними статтями українського експорту до ЄС є зернові та сільськогосподарська продукція, включаючи харчові продукти, сталь та хімічну продукцію; імпорт з ЄС - машини та обладнання, хімікати та фармацевтична продукція. У Таблиці 2.2 наведено огляд балансу торгівлі товарами між Україною та ЄС.

Таблиця 2.2.

Загальна характеристика товарного обороту України та ЄС

(млн.дол. США)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ЗТО	38 330,3	43 341,3	45 701,1	48 121,3	55 738,2	49 835,2
Імпорт	20 795,8	23 182,8	25 016	26 298,9	29 013,3	24 130,2
Експорт	17 534,5	20 158,5	20 796,3	21 932,2	26 834,2	25 720

Сальдо	-3 261,3	-3 024,3	-4 219,7	-4 366,7	-2 179,1	1 589,8
--------	----------	----------	----------	----------	----------	---------

У 2017-2021 роках щорічний імпорт України з ЄС збільшився на 20 795,8 млн доларів США та 29 013,3 млн доларів США відповідно. Водночас експорт України до ЄС збільшився з 17 534,5 млн доларів США у 2017 році до 26 834,2 млн доларів США у 2021 році. У 2017-2020 роках торговельний баланс України з ЄС був від'ємним, з найбільшим дефіцитом у 4 219,7 млн доларів США у 2019 році. У 2021 та 2022 роках торговельний баланс України був позитивним і становив 158,98 млн доларів США та 217,91 млн доларів США відповідно.

Зовнішньоторговельний оборот збільшився на 44,8% у відсотковому вираженні між 2017 та 2021 роками та зменшився на 7,5% у 2022 році; імпорт з ЄС збільшився на 40,1% між 2017 та 2021 роками та зменшився на 17,3% між 2021 та 2022 роками. Експорт з України до ЄС зріс на 49,1% у 2017-2021 роках, але зменшився на 11,1% у 2022 році. До 2022 року сальдо торгового балансу зросло з -13,8% у 2017 році до +3,1%.

Виходячи з цієї статистики, видно, що торгівля між Україною та ЄС поступово розширювалася протягом останніх шести років: вартість зовнішньої торгівлі зросла з 38 330,3 млн доларів США у 2017 році до 55 738,2 млн доларів США у 2021 році. Експорт до ЄС перевищував імпорт на 158,8 млн доларів США, імпорт в Україну перевищував експорт до ЄС у кожному році, крім 2022 року, а сальдо платіжного балансу залишалось від'ємним. Ці результати свідчать про те, що, незважаючи на зростання торгівлі між Україною та ЄС, торговельний баланс все ще має потенціал для покращення.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є найважливішим фактором збільшення торгівлі між Україною та ЄС. Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка є частиною Угоди про асоціацію, офіційно набула чинності з січня 2016 року.

Митні збори, які сплачують європейські компанії при експорті в Україну, були знижені. Угода сприяє торгівлі шляхом підвищення ефективності митних процедур та поступового наближення українських законів, правил і процедур, включаючи стандарти, до законодавства ЄС. Угода

між Україною та ЄС підвищує рівень конкуренції як для європейських компаній, так і для українських споживачів. Загалом, Угода скасувала більшість тарифів на торгівлю товарами (98,1% для ЄС та 99,1% для України).⁹

Це переважно транспортні засоби та мінерали (2019 рік), хімічна продукція (2021 рік), добрива (2023 рік), вироби з деревини (2021 рік), взуття (2021 рік), мідні вироби (2021 рік) та вироби з алюмінію (2023 рік). Після набуття чинності угоди 49,2% промислових товарів можна буде ввозити в Україну безмитно. Згідно з планом, до 2023 року буде лібералізовано 96% українського експорту до ЄС. На переговорах щодо вступу України до СОТ у 2008 році було встановлено перехідний період для автомобільної промисловості України до 2026 року.

Аналіз двосторонніх торговельних відносин між Україною та ЄС свідчить про постійне зростання обсягів ЗВТ. Це відбулося завдяки Угоді про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ). Як наслідок, тісні економічні зв'язки між Україною та ЄС зміцнилися. Вперше з початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну всі статті торговельного балансу зазнали незначних змін: Рівень ЗТО знизився на 10%, а зміни в імпорті та експорті змінили торговельний баланс на 72%.

1.3. Мета та вплив угоди про асоціацію

Як економічний і політичний союз, ЄС функціонує на основі суспільних відносин, інституційної прозорості, посилення економічних зв'язків і потенційного зростання ВВП країн-членів.²⁰¹² Розділ VIII Договору про функціонування ЄС¹⁰ економічну політику ЄС слід розуміти як забезпечення відкритої ринкової економіки, права на вільну економічну конкуренцію та ефективний розподіл ресурсів. Тому програми потенційних країн-кандидатів

⁹ КМУ. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Фінансовий сектор. — Офіційний веб-портал КМУ. — Режим доступу : <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/financial-services>

¹⁰ Богдан Т. Євроінтеграція: крізь терени до зірок. 2023. Електронне видання. https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/549521_ievrointegratsiya_kriz_tereni.html

на вступ до ЄС повинні передбачати реалізацію цих заходів у своїй адміністративній доктрині.

На прикладі України та імплементації національними адміністраціями економічних положень Угоди про асоціацію з ЄС можна виокремити такі моменти. По-перше, відкрита ринкова економіка впроваджується частково (наприклад, запровадження зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС є досить одностороннім, оскільки прийом товарів з Європи не відповідає достатньому рівню внутрішнього виробництва для налагодження двостороннього економічного співробітництва). Водночас, процес вступу України до ЄС спричинив певні позитивні зміни в економічному управлінні, які будуть розглянуті нижче.

Перш за все, варто згадати передумови економічного співробітництва між Україною та ЄС із набуттям чинності зони вільної торгівлі (ЗВТ) з 1 січня 2016 року (Глава 4 Угоди про асоціацію з ЄС).¹¹

Це призводить не лише до політичної співпраці, але й до економічної та торговельної (товарно-економічної) співпраці між ЄС та Україною. Це означає спрощення процедур митного оформлення товарів, що перетинають кордони країн-підписантів (України та ЄС), вільний рух таких товарів та доступ української продукції на міжнародні (європейські) ринки, зокрема для розширення (розгортання) потенціалу місцевої економіки. Крім того, для товарів, що продаються в зоні ЗВТ, передбачено пільговий податковий та безмитний режим. Це також "стимулює" підвищення стандартів якості вітчизняної (української) продукції до стандартів якості ЄС (останнє, до речі, також передбачено Главою 4 Угоди про асоціацію з ЄС під назвою "Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею"). Водночас слід зазначити, що деякі аспекти

¹¹ Войціховський А. В. Україна на шляху європейської інтеграції: сучасний стан й перспективи. Електронне видання. ЦяЯ: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FLRN9JC8HJgJ:https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2251/ukrayina_na_shlyahu_yevropeys_koyi_integ.pdf%3Fsequence%3D2%26isAPowed%3Dy&cd=4&bl=uk&ct=dnk&gl=ua&dient=safari

ініціативи щодо ЗВТ поки що реалізовані лише наполовину через повільну переорієнтацію вітчизняного виробництва на стандарти ЄС.

Питання формування національної макроекономічної політики охоплює не лише питання торгівлі та виробництва, але й питання державного управління, економіки та боротьби з корупцією.

Воно також має антикорупційний вимір. Тому Розділ V (Економічне та галузеве співробітництво) Угоди про асоціацію між Україною та ЄС спеціально визначає аспекти макроекономічного співробітництва у форматі Україна-ЄС (стаття 343 Угоди). Зазначено, що завданням України в рамках так званої "макроекономічної інтеграції" є наближення економічної та фіскальної політики до принципів національної монетарної стабільності, національної фіскальної збалансованості та енергетично-фіскальної збалансованості. Відповідно до статті 343 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, ці компоненти розглядаються як складові ринкових та економічних кластерів.

Вищезазначені формальні та методологічні (декларативні) вимоги слугують інструментом для раціоналізації такого типу управління.

Євроінтеграційні розділи, такі як "фінансовий сектор" та "фінансове управління". Аналіз "Серцебиття Угоди",¹² офіційного веб-порталу процесу європейської інтеграції в Україні, показує, що перепрофілювання місцевого самоврядування "фінансового сектору" (загальний прогрес з 2014 року - 67%), запобігання узурпації влади (в тому числі економічної) шляхом чіткого визначення терміну "політик" (2017 рік) та запровадження механізмів запобігання легалізації, можуть визначити позитивне національне врядування.

Чітке визначення терміну "політик" для запобігання узурпації влади (в тому числі економічної) "політиками" (2017), прийняття Закону України № 361-ІХ "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" (Легалізація доходів, одержаних

¹² КМУ. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Управління державними фінансами. — Офіційний веб-портал КМУ. — Режим доступу : <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/management-public-finances>

злочинним шляхом - запровадження механізмів протидії легалізації, наприклад

06.12.2019, поточна редакція - 2023.04.01 (2018-2019), зміни до Закону України "Про інвестиційну діяльність" та Закону України "Про режим іноземного інвестування" (надання управлінських і наглядових повноважень та наднаціональних організаційних повноважень Державній інвестиційній раді, 2019), зокрема запровадження ефективних та прозорих процесів внутрішнього та іноземного інвестування.

Водночас, у кластері фінансового сектору існують умови, що гальмують процес європейської інтеграції України з ЄС: Лібералізація організаційних та стандартних вимог до компаній з управління активами відповідно до концепцій ЄС; банки та питання банківської юрисдикції відповідно до стандартів ЄС; у кластері "Фінансовий сектор" така ситуація гальмує процес європейської інтеграції України з ЄС.

Питання банківської юрисдикції.

Реорганізація процесу формування транскордонного інвестиційного капіталу відповідно до стандартів ЄС (всі - 2019 рік).¹³

Згідно з матеріалами онлайн-ресурсу "Пульс Угоди", високим рівнем євроінтеграції державного управління характеризується сфера "управління фінансами" (загальний показник прогресу з 2014 року по сьогодні - 90%); Розділ V Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (економічне і галузеве співробітництво) Відповідно до Угоди Україна повністю реорганізувала Державну фінансову інспекцію в Державну фінансову інспекцію та розширила повноваження Державної аудиторської служби, запровадивши в її діяльність стандарти Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (International Supreme Audit Institution, INTOSAI) (2015). Також 29 грудня 2021 року було розроблено, схвалено та затверджено розпорядженням КМУ № 1805-р Стратегію реформування системи управління державними фінансами

¹³ КМУ. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Управління державними фінансами. — Офіційний веб-портал КМУ. — Режим доступу : <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/management-public-finances>

на період 2022-2025 років та План заходів з її реалізації (остання спрямована на впровадження структурних та секторальних фінансово-економічних реформ та передбачає проведення соціальних, фінансових та економічних реформ через ефективне управління державним сектором).

Вищезазначені стандарти управління, які Україна застосовуватиме для набуття повноправного членства в ЄС, мають певною мірою імітувати концепцію фіскальної та економічної стандартизації ЄС в інституційному плані.

Ключова роль в управлінні та нагляді за фінансовою діяльністю ЄС інституційно закріплена за Європейським центральним банком,¹⁴ діяльність якого спрямовується та координується законами ЄС. Ці закони запровадили необхідність реформ на ринках товарів, капіталу та праці і сформували гнучке, конкурентне та безперервне функціонування економічного, монетарного та фінансового кластерів для виживання ЄС.¹⁵

Координаційними пріоритетами Європейського центрального банку є створення європейської валюти, єврозони, підтримка національних валют та обмінних курсів, розвиток транскордонної (країна-член ЄС - країна-член ЄС) та транснаціональної (країна-член ЄС - країна-член ЄС або країна-кандидат на членство в ЄС) координації.¹⁶

Слід зазначити, що Україні як країні-кандидату на членство в ЄС (відповідно до Одночасної резолюції Європейської Ради від 23 червня 2022 року) необхідно буде інкорпорувати розширені повноваження Європейського центрального банку у своє фінансово-економічне управління. Автор цієї статті вважає, що є сенс комплексно розширити фіскальні, монетарні, економічні та

¹⁴ Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.

¹⁵ Позитивні наслідки вступу України до ЄС. 2018. Електронне видання: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6860-pozitivni-naslidki-vstupu-ukraini-do-es/> Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. Електронне видання. https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_fun.pdf

¹⁶ Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 23 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/994_990#Text

політичні повноваження Національного банку України (НБУ) шляхом внесення відповідних змін до Закону України № 679-XIV від 20 травня 1999 року (зі змінами від 31 березня 2023 року).

Комітет з питань економічної політики ЄС є не менш важливим інституційним, політичним та політико-економічним суб'єктом ЄС, на який має бути орієнтований процес європейської інтеграції України. Комісія відповідає за формування політичного та економічного консенсусу щодо імплементації Лісабонської стратегії зростання та зайнятості, створення єдиного економічного та глобалізованого ринку та підтримку макроекономічних структур. Комісія також відповідає за розробку наднаціональної монетарної та економічної політики (якість і стабільність валюти євро, фіскальна стабільність, відтворювальна спроможність і структурна реформа фінансових ринків країн-членів ЄС). Як і у випадку з Європейським центральним банком, досвід Комітету з економічної політики ЄС може бути застосований не лише Національним банком України (НБУ), а й контрольно-фінансовим трикутником "НБУ - Національна наглядова рада - Національна служба фінансового нагляду", разом з розробкою перспективної концепції державного управління економікою (нагляд і контроль, моніторинг та фінансова спроможність) для імплементації положень економічного розділу Угоди про асоціацію з ЄС.

Боротьба з корупцією та шахрайством є основою національної економічної політики країн, що підписали Угоду про асоціацію з ЄС. В Україні, наприклад, корупція та шахрайство мають високий рівень інституціоналізації. Процес імплементації антикорупційного підходу ЄС в Україні шляхом створення спеціалізованих незалежних органів (САП, НАБУ, ДБР) для нагляду за дотриманням закону на державних посадах і водночас запобігання узурпації влади є найскладнішим і становить 24% антикорупційного плану дій, викладеного в Угоді про асоціацію з ЄС. Він буде реалізований у період з 2014 по 2022 рік.

Варто зазначити, що антикорупційна політика є одним із фундаментальних принципів національної та наднаціональної незалежності (суверенітету) в доктрині ЄС. Комплексне нормативно-правове забезпечення (Договір про функціонування Європейського Союзу 2012 року, Директива (ЄС) 2017/1371 та Регламент (ЄС) 2020/2092 про загальний режим обумовленості для захисту бюджету ЄС) є передумовою законодавчого контролю за доцільністю, оприлюдненням та прозорістю публічних видатків, а також формує національну та наднаціональну антикорупційну політику. Механізми формування національної та наднаціональної антикорупційної політики. У рамках цих ініціатив було створено Європейське антикорупційне агентство (OLAF), яке має високий рівень превентивної ефективності у боротьбі з корупцією порівняно з аналогічними інституційними антикорупційними схемами в Україні.

Таким чином, національний антикорупційний механізм України потребує реформування відповідно до вищезазначених вимог та стандартів ЄС. Водночас, слід зазначити, що існують певні позитивні антикорупційні досягнення, такі як створення секторальних антикорупційних мандатів для стандартизації національної макроекономічної ситуації та ситуації розвитку. Таким чином, стандартизація процесу європейської інтеграції є одним із ключових наративів імплементації економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС.

Висновки Аналіз впливу процесу вступу до ЄС на формування національної макроекономічної політики (у випадку України) дозволив зробити наступні висновки.

По-перше, макроекономічна політика ЄС - це структурний набір інструментів, методів, механізмів та заходів, спрямованих на стандартизацію національних грошово-кредитних, фінансових та фіскальних систем і забезпечення сталого розподілу та економічного добробуту. Ця політика реалізується на національному (держави-члени ЄС) та наднаціональному (ЄС як економічний союз та політична одиниця) рівнях і забезпечується, зокрема,

роботою двох експертних інституцій - Європейського центрального банку та Комітету з економічної політики ЄС.

По-друге, економічний прогрес України на шляху євроінтеграції слід розглядати через призму виконання економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС, а саме розділів з III по VI (юстиція, свобода та безпека, торгівля і питання, пов'язані з торгівлею, економічне і галузеве співробітництво, фінансове співробітництво та положення про боротьбу з шахрайством). Це має як адміністративний позитивний бік (перепрофілювання Інспекції, стандартизація аудиту під егідою Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI)), так і тимчасовий негативний бік (недостатня ефективність антикорупційної політики).

По-третє, вступ України до ЄС та європейський рух всередині країни сприяли налагодженню торговельних відносин з ЄС. Найважливішим прикладом є запровадження зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС, що передбачає вільний рух (обмін) товарами та комерційною продукцією на основі спрощеного митного контролю, митних та податкових процедур, а також поступове налагодження макроекономічного співробітництва.

РОЗДІЛ 2: ЗНАЧЕННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС

2.1. Історія формування угоди про асоціацію

Прагнення України до членства в ЄС бере свій початок у 1990-х роках, коли Україна стала незалежною державою і розпочала процес розбудови демократичного суспільства та ринкової економіки. У 1994 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС), яка передбачала співпрацю в різних економічних, політичних та культурних сферах.

У 2004 році протести Помаранчевої революції, що відбулися після спірних президентських виборів, призвели до зміни уряду і посилили прихильність України до інтеграції в ЄС. У той же час були розпочаті переговори щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.¹⁷

У 2007 році була підписана Стратегія співробітництва між Україною та ЄС, яка передбачала наближення законодавства, політики та економіки України до ЄС.¹ Однак у 2013 році український уряд призупинив підготовку до підписання Угоди про асоціацію з ЄС через протестний рух на Майдані та подальшу Революцію Гідності. Під час протестів український народ вимагав від уряду підписати Угоду про асоціацію з ЄС і стати на шлях реформ та європейської інтеграції.

Після зміни влади в Україні в лютому 2014 року новий уряд повернув Україну на європейський шлях і підписав Угоду про асоціацію з ЄС у вересні 2014 року. З того часу Україна заклала основи для подальшого розвитку співпраці з ЄС шляхом проведення реформ у низці сфер, включаючи економіку, судову систему та боротьбу з корупцією.¹⁸

Згодом було підписано Угоду про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, що сприяло поглибленню економічного співробітництва та збільшенню

¹⁷ Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента від 11 червня 1998 р. № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Hws/show/615/98#Text>

¹⁸ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 р. станом на 25.10.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

товарообігу між двома країнами. У 2020 році Україна також стала членом Європейського енергетичного співтовариства, що сприяло подальшій інтеграції в європейську енергетичну систему та забезпеченню енергетичної безпеки країни.

Україна, яка вже продовжує впроваджувати реформи та зміцнювати партнерство з ЄС, має намір продовжити процес інтеграції з ЄС та розглянути можливість майбутнього членства, що забезпечить глибшу інтеграцію в європейський простір та сприятиме економічному розвитку.

У 2020 році Україна підписала Угоду про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) з ЄС, яка є частиною Угоди про асоціацію. Угода дозволяє українським підприємцям вільно торгувати з країнами ЄС та отримати доступ до великого ринку з високою споживчою спроможністю.

Україна також активно впроваджує реформи, спрямовані на наближення країни до стандартів ЄС, зокрема у сфері прав людини, боротьби з корупцією, демократії, економіки та правової реформи.

Зараз Україна має статус країни-кандидата на членство в ЄС, що відкриває можливості для подальшого примирення та поглиблення співпраці між Україною та ЄС. Однак членство в ЄС - це тривалий і складний процес, який вимагає виконання багатьох критеріїв і реформ.

У червні 2022 року, в розпал війни між Росією та Україною, Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС: До Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка діє з 2014 року, було додано статтю про майбутнє членство в ЄС. Це рішення є демонстрацією солідарності європейської спільноти з Україною в її боротьбі за європейські цінності та національний суверенітет.

Уряд України підготував план дій до 2023 року, який передбачає відкриття переговорів про вступ до ЄС та ухвалення законопроекту про реалізацію практичних заходів щодо інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. Ці заходи сприятимуть подальшому прогресу на шляху європейської інтеграції та сприятимуть інтеграції України в європейський простір.

2.2. Основні положення та важливі аспекти угоди

Інформація про виконання Угоди про асоціацію доступна на сайті Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції: Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 346 від 13 серпня 2014 року Урядовий офіс є головним органом, відповідальним за реалізацію завдань у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції та виконання Угоди про асоціацію.

Для довідки: Угода про асоціацію налічує понад 1000 сторінок і складається з преамбули, семи розділів, 43 додатків та трьох протоколів.

Преамбула, розділ "Загальні цілі та принципи" підсумовує існуючу основу для укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи визнання ЄС європейських преференцій та європейських прагнень України як європейської країни, що має спільну історію та спільні цінності з ЄС, Угода також засновує Союз, заснований на спільних цінностях, Поступове зближення між Україною та ЄС визначає цілі Угоди про асоціацію, включаючи поглиблення економічних і торговельних відносин, зокрема шляхом створення зони вільної торгівлі, та посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки. У ній викладено фундаментальні принципи, на яких ґрунтується партнерство з ЄС, зокрема захист прав людини та основоположних свобод, повага до верховенства права, повага до принципів суверенітету і територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності. Підкреслюється, що майбутні відносини між Україною та ЄС ґрунтуватимуться на таких принципах, як вільна ринкова економіка, верховенство права та належне врядування.

Розділ "Політичний діалог та реформи, політичний союз, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики" містить положення, що сприятимуть розвитку та зміцненню політичного діалогу в різних сферах, у тому числі поступовому зближенню позицій України та ЄС у сфері зовнішньої та безпекової політики.

Глава визначає цілі політичного діалогу, найважливішою з яких є імплементація політичної угоди між Україною та ЄС. Інші цілі включають: сприяння міжнародній стабільності та безпеці; зміцнення принципів демократії, верховенства права та належного врядування; повагу до прав людини та основоположних свобод; просування принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів; а також співробітництво у сфері безпеки та оборони.

Цей розділ визначає рівень і формат політичного діалогу, включаючи саміти, зустрічі на рівні міністрів і зустрічі на інших рівнях.

Ключові сфери співробітництва включають спільну роботу з метою сприяння регіональній стабільності; зміцнення миру та міжнародного правосуддя, зокрема шляхом імплементації Римського статуту Міжнародного кримінального суду; досягнення поступового зближення зовнішньої та безпекової політики, включаючи спільну політику безпеки та оборони, запобігання конфліктам, нерозповсюдження, роззброєння та контроль над озброєннями, а також боротьбу з тероризмом.

Розділ Угоди "Юстиція, свобода та безпека" визначає напрями співробітництва у відповідних сферах. Важливою метою співробітництва є утвердження верховенства права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема у сферах правоохоронної діяльності та здійснення правосуддя, насамперед шляхом зміцнення судової системи, підвищення її ефективності та гарантування її незалежності та неупередженості.

Елементом співпраці є забезпечення належного рівня захисту персональних даних відповідно до найкращих європейських та міжнародних стандартів.

З метою управління міграційними потоками Угода передбачає всебічний діалог з ключових міграційних питань, таких як нелегальна міграція та боротьба з торгівлею людьми.¹⁹

Окремою статтею передбачено сприяння створенню сприятливих умов для працівників, які легально працюють за кордоном. Зокрема, акцент робиться на забезпеченні національної мобільності та поглибленні візового діалогу шляхом запровадження безвізового режиму після виконання відповідних критеріїв, як це передбачено Планом дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України.

Положення цього розділу передбачають поглиблення співпраці у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю та тероризмом, а також посилення співробітництва у сфері надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах.

Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) між Україною та ЄС є невід'ємною частиною Угоди про асоціацію і передбачає лібералізацію торгівлі товарами та послугами, вільний рух капіталу та, певною мірою, вільний рух робочої сили Угода про ЗВТ між Україною та ЄС характеризується: регуляторними стандартами у сферах, пов'язаних з торгівлею, згідно з відповідними стандартами ЄС Угода про ЗВТ між Україною та ЄС характеризується комплексною програмою з приведення регуляторних стандартів у сферах, пов'язаних з торгівлею, у відповідність до стандартів ЄС. Це практично усуне нетарифні (технічні) бар'єри в торгівлі між Україною та ЄС і надасть українським експортерам більший доступ до внутрішнього ринку ЄС, а європейським експортерам - до українського ринку. Таким чином, ПВЗВТ має гарантувати поступову інтеграцію української економіки до внутрішнього ринку ЄС.

¹⁹ Чорна Н. Політика Європейського Союзу щодо країн ЦентральноСхідної Європи (кін. 80-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. 2012. Вип. 19. С. 409-420. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoai_2012_19_35.

Розділ Угоди про ЗВТ охоплює торгівлю товарами, включаючи технічні бар'єри в торгівлі, заходи торговельного захисту, санітарні та фітосанітарні заходи, спрощення процедур торгівлі та митне співробітництво, митне адміністративне співробітництво, правила походження товарів, торговельні відносини в енергетичному секторі, послуги, заснування бізнесу та інвестиції, визнання кваліфікацій, рух капіталу та платежі, конкурентну політику (антимонопольні заходи та державна допомога), права інтелектуальної власності, а також наступні ключові сфери.

Розділ Угоди, присвячений економічному та галузевому співробітництву, містить положення про умови, способи та строки гармонізації законодавства України та ЄС, зобов'язання України щодо реформування інституційної спроможності відповідних інституцій, а також принципи співробітництва між Україною, ЄС та державами-членами у низці галузей економіки України та у сфері реалізації національних галузевих політик. Вона містить положення 28 глав цієї частини Угоди передбачають відповідні заходи у сферах енергетики, включаючи ядерну енергетику, транспорту, охорони навколишнього середовища, промислової політики та підприємництва, сільського господарства, оподаткування, статистики, фінансових послуг, туризму, аудіовізуальної політики, освоєння космосу, охорони здоров'я, науково-технічного співробітництва, культури та освіти.

Імплементация цієї частини Угоди насамперед сприятиме зближенню нормативно-правового середовища України та ЄС та усуненню нетарифних торговельних бар'єрів, що забезпечить глибшу імплементацию положень Угоди про зону вільної торгівлі.

Розділ "Фінансове співробітництво" визначає механізми та умови отримання Україною фінансової допомоги від ЄС (у тому числі для сприяння імплементации Угоди про асоціацію), пріоритетні напрями надання такої допомоги, а також процедури моніторингу та оцінки ефективності її використання. Крім того, положеннями цієї глави передбачається поглиблення співробітництва між Україною та ЄС у сфері запобігання та протидії

шахрайству, корупції та незаконній діяльності, зокрема шляхом поступової гармонізації законодавства України із законодавством ЄС у цій сфері та обміну відповідною інформацією.²⁰

Інституційні, загальні та прикінцеві положення передбачають запровадження нових форм та рівнів співробітництва між Україною та ЄС після набрання чинності Угодою про асоціацію, зокрема створення Ради асоціації та Комісії, а також Парламентського комітету асоціації. З метою залучення громадянського суспільства до імплементації Угоди створено Платформу громадянського суспільства.

У контексті забезпечення належної імплементації Угоди будуть створені відповідні механізми для моніторингу та вирішення потенційних конфліктів у процесі її виконання.

Оскільки Угода є безстроковою, передбачається, що протягом п'яти років з дати набрання нею чинності та у будь-який час за взаємною згодою сторін Угода може бути всебічно переглянута, включаючи її цілі.

З текстом Угоди про асоціацію можна ознайомитися на сайті Верховної Ради України.

Створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Це положення передбачає суттєву лібералізацію торгівлі (скасування тарифів або квот) та гармонізацію нормативно-правової бази між сторонами.

Робота над створенням ЗВТ включає, серед іншого, наступне:

²⁰ Чабанна М. Розвиток співробітництва Україна-ЄС у межах ініціативи «Східне партнерство»: роль процесу прийняття рішень на державному рівні. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України. Дніпропетровськ, 14.05.2010. ДРІДУ НАДУ. – (Матеріали 7-ї регіональної науково-практичної конференції). – С. 237– 240.

Україна та ЄС скасували імпорتنі тарифи на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного;

Правила походження як один з елементів торговельних преференцій;

Україна гармонізує свої технічні регламенти, процедури, санітарні та фітосанітарні заходи, а також заходи з безпеки харчових продуктів з європейськими, завдяки чому українська промислова продукція, сільськогосподарська продукція та харчові продукти не потребуватимуть додаткової сертифікації в ЄС;

забезпечення максимально сприятливих умов доступу до ринку послуг;

Імплементація Україною правил державних закупівель ЄС поступово відкриє для України ринок державних закупівель ЄС;

митні процедури у сфері транскордонного переміщення товарів та запобігання шахрайству, контрабанді та іншим правопорушенням;

захист прав інтелектуальної власності України. Створення ЗВТ між Україною та ЄС відбуватиметься поступово, протягом десяти років. ЗВТ між Україною та ЄС призведе до тіснішої економічної інтеграції, зробить умови торгівлі між Україною та ЄС майже ідентичними до умов торгівлі в ЄС, покращить інвестиційний клімат, зробить правила ведення бізнесу в Україні прозорими, збільшить вибір, підвищить безпеку та якість товарів, знизить ціни для українських споживачів, а українські компанії зможуть отримати доступ до ринків третіх країн на додаток до ринку ЄС, перейшовши на всесвітньо визнані стандарти.

Ще до того, як Угода про асоціацію з ЄС набула чинності, ЄС запровадив автономну систему торговельних преференцій для України, тобто одностороннє (з боку ЄС) скасування ввізних мит, яке поширюється на 94,7% промислових товарів та 83,4% сільськогосподарської та харчової продукції, що імпортуються ЄС з України (діяло до 1 січня 2016 року).

Порядок денний асоціації між Україною та ЄС є спільним інструментом імплементації для підготовки та сприяння повній імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Він є основним механізмом моніторингу та оцінки прогресу України у виконанні Угоди про асоціацію та досягненні всіх цілей політичного союзу та економічної інтеграції.

Сторони визначили пріоритети Порядку денного Угоди про асоціацію, які доповнюють зобов'язання сторін за Угодою щодо повної імплементації Угоди.

Визначено десять короткострокових пріоритетів, які мають особливе значення для України: Конституційна реформа, судова система, виборче законодавство, боротьба з корупцією, державне управління, енергетика, дерегуляція, державні закупівлі, оподаткування та зовнішній аудит.

Передбачається, що ЄС допомагатиме Україні у виконанні цілей та пріоритетів Порядку денного партнерства шляхом використання всіх наявних ресурсів підтримки ЄС, обміну досвідом та поширення найкращих практик і ноу-хау.

Комітет партнерства (або інші відповідні органи) щорічно оцінюватиме прогрес, досягнутий у виконанні Порядку денного партнерства, та, за необхідності, вноситиме зміни до порядку денного, включаючи коригування пріоритетів.

Порядок денний партнерства був схвалений Радою з питань співробітництва між Україною та ЄС у 2009 році.²¹

15 грудня 2014 року Рада асоціації між Україною та ЄС ухвалила рішення про оновлення Порядку денного асоціації між Україною та ЄС.

Порядок денний асоціації був затверджений Радою асоціації 16 березня 2015 року шляхом обміну листами.

Група підтримки України

Європейська Комісія створила Групу підтримки України 10 квітня 2014 року.

²¹ Commission Staff Working Document Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Eastern Partnership. Brussels. SEC(2008) 2974/3: Commission of The European Communities. Brussels 2008. URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/eastern/docs/sec08_2974_en.pdf.

Група забезпечуватиме координацію та підготовку ключових напрямків підтримки України з боку Комісії, залучатиме відповідних експертів з країн-членів ЄС для посилення співпраці у виконанні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також налагоджуватиме контакти з міжнародною донорською спільнотою та міжнародними фінансовими установами.

2.3. Переваги та виклики угоди для України

Перспектива вступу України до ЄС залишається актуальною та важливою для країни. Україна продовжує впроваджувати реформи та зміцнювати партнерство з ЄС, зокрема у сферах економіки, права, боротьби з корупцією та прав людини.

Масштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила низку політичних процесів. Рішення про надання Україні статусу кандидата є визнанням з боку ЄС того, що Україна розбудовує демократичні інституції та розвиває сучасну європейську державу. Це історичне геополітичне рішення для майбутнього ЄС.²²

Запровадження вільної торгівлі з ЄС відкрило Україні доступ до великого ринку, сприяючи розвитку економіки та підвищенню рівня життя населення. Однак повноправне членство в ЄС вимагає від України продовження реформування законодавства та інституцій, особливо у сфері правосуддя, боротьби з корупцією та прав людини.

Підтримка з боку держав-членів ЄС з роками посилилася, і це відображається на прогресі України на шляху до вступу. Однак перспективи вступу України до ЄС залежать від низки чинників, зокрема від впровадження реформ, стабільності в політичній та економічній сферах, а також геополітичної ситуації в регіоні.

²² Чабанна М. Розвиток співробітництва Україна-ЄС у межах ініціативи «Східне партнерство»: роль процесу прийняття рішень на державному рівні. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України. Дніпропетровськ, 14.05.2010. ДРІДУ НАДУ. (Матеріали 7-ї регіональної науково-практичної конференції). С. 237– 240.

Незважаючи на це, Україна продовжує свої зусилля в напрямку європейської інтеграції і сподівається на підтримку та співпрацю держав-членів ЄС для досягнення спільних цілей та розвитку взаємовигідного партнерства.²³

Потенційний вступ України до ЄС може мати значний позитивний вплив на розвиток країни.

По-перше, економічні вигоди: Приєднання до єдиного ринку ЄС надасть Україні безмитний доступ до ринку ЄС, збільшить експорт та створить нові можливості для українських компаній.

Вступ України до ЄС може принести значні економічні вигоди. Найбільш очевидною перевагою є доступ до великого ринку з більш ніж 450 мільйонами споживачів. Це дозволило б українським компаніям збільшити експорт товарів і послуг, що призвело б до збільшення їхніх прибутків і зростання. Крім того, членство в ЄС дозволить Україні залучити більше іноземних інвестицій, що забезпечить економічний розвиток країни.

Ще однією перевагою членства в ЄС є можливість брати участь у програмах та проектах ЄС. Україна отримає доступ до фінансових ресурсів та ресурсів для вирішення різних проблем, таких як розвиток інфраструктури, підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток сільського господарства. Членство в ЄС дозволить Україні використовувати знання та технології ЄС для розвитку своєї економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

Крім того, вступ дозволить Україні забезпечити високі стандарти безпеки для своєї продукції та послуг, що підвищить довіру споживачів до української продукції. Це також призведе до створення нових робочих місць і підвищення заробітної плати, що позитивно вплине на життя українських громадян.

Таким чином, вступ України до ЄС може гарантувати значний економічний розвиток країни, залучення іноземних інвестицій та знань,

²³ Corbey D. Dialectical functionalism: stagnation as a booster of European integration. International organization. 1995. Vol. 49. No 2. P. 253–284.

підвищення стандартів безпеки продукції та послуг, розширення торгівлі та доступу до внутрішнього ринку ЄС, а також сприятиме створенню робочих місць та підвищенню заробітної плати. Крім того, членство в ЄС є важливим кроком на шляху до забезпечення політичної та соціальної стабільності, захисту прав людини та гарантування демократичних стандартів врядування.

Таким чином, вступ України до ЄС може мати значний вплив на економічний та соціальний розвиток країни, сприяючи підвищенню рівня життя, залученню інвестицій та розвитку бізнесу, захисту прав людини та демократичних стандартів врядування.

Наступною перевагою є фінансова підтримка. Як зазначалося вище, вступ до ЄС надасть Україні доступ до різних видів фінансової підтримки, включаючи гранти та кредити. Це може включати допомогу в соціальній та інших сферах, а також економічний розвиток.

Україна має можливість отримати фінансову допомогу в рамках різних програм та ініціатив ЄС. Прикладами можуть слугувати програми підтримки демократії та прав людини, підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, а також підтримки енергоефективності. Така підтримка допоможе зменшити борговий тягар України, знизити її залежність від іноземних кредиторів та забезпечити економічну стабілізацію країни. Крім того, участь у програмі може зробити Україну більш привабливою для іноземних інвесторів та позитивно вплинути на економічний розвиток країни. Залучення іноземних інвестицій сприятиме збільшенню виробництва, створенню нових робочих місць та посиленню конкурентоспроможності української економіки.

Таким чином, фінансова підтримка та можливість залучення іноземних інвестицій є важливими перевагами вступу України до ЄС, що позитивно вплине на економічний розвиток країни.

Наступною перевагою є просування реформ: Для того, щоб приєднатися до ЄС, Україні необхідно провести реформи в різних сферах, таких як законодавство, захист навколишнього середовища та права людини. Це може сприяти розвитку України та покращити якість життя її громадян.

Вступ України до ЄС також сприятиме просуванню реформ у країні. Щоб відповідати вимогам і стандартам ЄС, Україні необхідно провести значні реформи в декількох сферах, включаючи правоохоронну, банківську, податкову та митну системи, а також охорону навколишнього середовища.

Ці реформи можуть мати значний вплив на життя українців завдяки забезпеченню більш ефективного та прозорого врядування, зниженню рівня корупції та підвищенню якості державних послуг.

Крім того, ЄС надає значну фінансову підтримку країнам-кандидатам на вступ, що може стати додатковим стимулом для впровадження необхідних реформ.

Таким чином, членство в ЄС може стимулювати Україну до проведення необхідних реформ для покращення якості життя населення та підвищення міжнародної конкурентоспроможності.

Також можна очікувати на політичні вигоди: Вступ до ЄС дозволить Україні брати участь у процесах прийняття рішень в рамках ЄС та отримувати підтримку і захист з боку інших держав-членів.

Серед політичних переваг членства України в ЄС можна виділити наступні:²⁴

- Підвищення міжнародної репутації та престижу України. Вступ дає Україні можливість брати участь у міжнародних дискусіях та приймати важливі рішення разом з іншими країнами ЄС. Це збільшить вплив України на міжнародній арені.

- Підтримка європейських цінностей та демократичних принципів. Членство в ЄС допоможе Україні підтримувати демократичні принципи та просувати права людини, а також розуміти та впроваджувати європейські стандарти в політиці та суспільному житті.

- Політична та економічна стабільність. Вступ дозволить Україні зосередитися на економічному розвитку та підвищенні рівня життя своїх

²⁴ Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 23 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_990#Text

громадян за підтримки стабільності та безпеки на рівні Європейського Союзу (ЄС).

- Посилення внутрішньої політики; членство в ЄС вимагає реформування системи управління країною, боротьби з корупцією та гарантування прав людини. Це сприятиме зміцненню внутрішньої політики України та підвищенню її стійкості до зовнішніх викликів.

Таким чином, вступ України до ЄС може принести значні політичні переваги, посилити міжнародний вплив країни та сприяти дотриманню демократичних принципів і стандартів прав людини.

РОЗДІЛ 3: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС

3.1.Визначення проблем реалізації угоди

Україна робить кроки на шляху до вступу в ЄС, але цей процес є складним і пов'язаним з труднощами. Тому ми пропонуємо визначити низку проблем, пов'язаних зі вступом України до ЄС:

1. корупція та реформи правоохоронних органів Україна стикається з серйозною проблемою корупції, яка є однією з найбільших перешкод на шляху європейської інтеграції; вступ до ЄС вимагає серйозних реформ правоохоронних органів та антикорупційних заходів; вступ України до Європейського Союзу - це не простий процес, а процес, який вимагає значного реформування правоохоронних органів та комплексної реформи правоохоронної системи.

2. повномасштабна війна Конфлікт з Російською Федерацією на території України, який розпочався у 2014 році і був у повному розпалі у 2022 році, є однією з найбільших перешкод на шляху до європейської інтеграції. Конфлікт призвів до тисяч жертв і позбавив мільйони людей права на мирне життя.

3. економічна ситуація. Україна є однією з найбідніших країн Європи. Низький рівень життя та високий рівень безробіття є серйозними перешкодами на шляху до європейської інтеграції.

4. брак громадської обізнаності та підтримки. Багато українців мають лише обмежене розуміння того, що означає членство в ЄС і яку користь воно принесе їхній країні. Більшість населення недостатньо поінформована про зміни, які потягне за собою членство в ЄС, і про те, як ці зміни вплинуть на їхнє повсякденне життя. Крім того, серед деяких груп населення існують націоналістичні настрої, які можуть призвести до опору членству в ЄС.

5. геополітичні чинники. Більшість країн ЄС підтримують інтеграцію України, але деякі з них не підтримують вступ України до ЄС, посиляючись на різні геополітичні інтереси та добрі відносини з Російською Федерацією.

6. соціальні проблеми. Україна має велику кількість внутрішньо переміщених осіб та біженців, що може призвести до проблем з їх соціальною інтеграцією та негативно вплинути на соціальну стабільність. Існують також проблеми з правами меншин, зокрема етнічних та ЛГБТ-меншин.

7. мовні та культурні питання також є перешкодою для вступу України до ЄС. Це пов'язано з тим, що українська мова є однією з основних мов України, і в той же час в Україні проживає велика кількість людей, які розмовляють різними мовами, в тому числі російською. Це може ускладнити реалізацію мовної політики та збереження мовного і культурного розмаїття.²⁵

Крім того, українська культура відрізняється від західноєвропейської культури, поширеної в країнах ЄС. Це може призвести до труднощів у розумінні та сприйнятті української культури в загальноєвропейському контексті.

Українську культуру важко зрозуміти та сприймати в загальноєвропейському контексті. Однак розвиток української мови і культури та сприяння її поширенню на європейському рівні може допомогти вирішити ці проблеми, що стане позитивним кроком на шляху до вступу України в ЄС.

3.2. Економічні проблеми

Аналіз економічного співробітництва між Україною та ЄС свідчить, що цей процес відбувається в умовах певних ризиків, зумовлених як внутрішніми проблемами України, так і геополітичними змінами.

Крім того, розвиток економічного співробітництва між Україною та ЄС може бути пов'язаний з наступними ризиками:

1) Подальша орієнтація національної економіки на експортну модель розвитку. Це об'єктивно означає, що обіг продукції вітчизняних підприємств

²⁵ Угода про розширену та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA). Електронне видання.: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/08442.pdf>

на зовнішніх ринках буде перевищуватися з незначним позитивним впливом на внутрішню економічну ситуацію;

2) полегшення доступу до зовнішніх ринків призвело до збільшення частки сировинної та низькотехнологічної продукції з низькою доданою вартістю, що погіршило структуру експорту; та

3) обмеженість технічного та особливо інфраструктурного (особливо транспортного) потенціалу для підтримки експортної діяльності; та

4) недостатні дії державних органів щодо забезпечення послідовного та жорсткого захисту інтересів вітчизняних експортерів на міжнародному рівні

5) збільшення на внутрішньому ринку неякісної імпортової продукції, що становить небезпеку для споживачів.

Автори наукової доповіді "Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: економічні виклики та нові можливості" зазначають, що, незважаючи на зняття тарифних бар'єрів з боку ЄС, доступ промислової продукції на європейський ринок залишається складним через наявність технічних (нетарифних) бар'єрів в Україні та незавершеність створення системи технічного регулювання.

Оскільки Угода АСАА передбачає, що торгівля товарами між Україною та ЄС у секторах, на які поширюється дія Угоди, здійснюється на тих самих умовах, які застосовуються до торгівлі товарами між державами-членами ЄС, бажано включити до Угоди широкий спектр українського експорту.

Це сприяло б модернізації промислових потужностей та впровадженню новітніх стандартів, що підвищило б конкурентоспроможність промислової продукції. На жаль, збільшення частки низькотехнологічного виробництва у структурі вітчизняної економіки призвело до зменшення частки високотехнологічної продукції в загальному експорті промислових товарів до ЄС.

Частка високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту промислової продукції до країн ЄС з 2013 року не перевищує 3,8%.

Дійсно, згідно з аналізом структури експорту країни до ЄС за широкими економічними категоріями, наданим Національною статистичною комісією, у структурі експорту країни до ЄС домінує сировинна продукція.²⁶

З огляду на нестабільність таких ринків, акцент на сировинних товарах в експорті є одним з основних недоліків економічної співпраці між Україною та ЄС. Інша проблема полягає в тому, що баланс між експортом та імпортом зміщений на користь імпорту з ЄС. Це означає, що протягом періоду імплементації Угоди навряд чи вдасться досягти балансу між експортом та імпортом, а інтереси вітчизняних експортерів будуть належним чином захищені.

Одним із ризиків економічного співробітництва є те, що більшість місцевих організацій не знають про можливості, які відкриваються на європейському ринку, і важливо розуміти, що не всі підприємці до кінця усвідомлюють ситуацію зі вступом України до зони вільної торгівлі. Зокрема, багато підприємців не аналізували статті Угоди про асоціацію або, принаймні, не зверталися за порадою до експертів чи не намагалися прорахувати економічні наслідки орієнтації свого бізнесу на ринок ЄС. Тому створення Ради та Офісу з просування експорту є дійсно важливим інституційним заходом, який має змінити ситуацію.²⁷

Складність пошуку торговельних партнерів в ЄС також є великою проблемою як для МСП, так і для великих компаній, оскільки представники вітчизняних компаній не дуже активно беруть участь у семінарах, виставках та ярмарках, що організовуються в ЄС та за його межами. Тому дуже важливо, щоб Рада експортерів та інвесторів при МЗС активно працювала, а українські дипломатичні представництва за кордоном сприяли налагодженню торговельно-економічних відносин від імені українських експортерів.

²⁶ European Neighbourhood Policy. European Union External Action. –URL: https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/330/europeanneighbourhood-policy-enp_en.

²⁷ Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit. Brussels, 24 November 2017. General Secretariat of the Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/31758/final-statementst14821en17.pdf>.

Активна реалізація економічного співробітництва потребує активної державної фінансової підтримки.

Активна реалізація економічного співробітництва потребує активної державної фінансової підтримки.

Оскільки, в принципі, для виробництва та розвитку відповідно до європейських стандартів потрібне додаткове фінансування, важливо вирішити наступні питання.

Забезпечити українським експортерам доступ до кредитних ресурсів на прийнятних умовах та можливість закуповувати сировину достатньої якості для нарощування експорту.

Однією з проблем, що підриває фінансові інтереси українських експортерів, є менш прозора і часто несвоєчасна система відшкодування ПДВ. Хоча цю проблему було частково вирішено завдяки запровадженню автоматичної системи відшкодування ПДВ, проблеми із заборгованістю з відшкодування залишаються, а реінвестування прибутку як джерело внутрішніх інвестицій не використовується повною мірою для модернізації.

Що стосується іноземних інвестицій, то Україна отримує різні фонди від ЄС, і існує потреба в прозорій системі державного розподілу цих коштів. Незважаючи на антикорупційні заходи, деякі корупційні схеми зберігаються, і є приклади несправедливого розподілу державної допомоги.

Право безмитного експорту на ринок ЄС для більшості товарів ризикує стимулювати вітчизняних виробників зосереджувати свої зусилля на ринку ЄС, а не на потребах внутрішнього ринку. З іншого боку, ця тенденція може призвести до того, що Україна збереже свою експортну спеціалізацію на товарах з відносно низькою доданою вартістю. Як показує досвід вступу України до СОТ, традиційні експортні товари України - сталь та сільськогосподарська продукція - були основними бенефіціарами глобальних торговельних угод.

Серед інших можливих ризиків - зростання збитковості деяких секторів в Україні через низьку конкурентоспроможність, брак коштів та необхідність

пошуку партнерів та інвесторів для модернізації існуючих виробничих потужностей, а також існування потужних програм державної підтримки вітчизняної сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку в ЄС та інших країнах. Зниження конкурентоспроможності сектору, серед інших факторів.

Як свідчать наведені нижче цифри, експорт аграрної продукції до ЄС розвивався досить активно: У 2021 році сільськогосподарська продукція та харчові продукти становили 32,2% від загального обсягу експорту.²⁸

Потужні українські агровиробники зернових, кукурудзи та пшениці, які були присутні на європейському ринку до підписання Угоди про асоціацію, швидко вичерпують квоти ЄС, які є незначними порівняно із загальним обсягом експорту, в умовах дуже сильної конкуренції з боку європейських виробників.

Експорт сільськогосподарської та тваринницької продукції з України до ЄС ускладнюється тим, що 80% українських агрохолдингів є малими, а фермерські господарства розміром менше 2 гектарів не визнаються агрохолдингами в Європі. Крім того, малі господарства з "вчорашніми технологіями" не можуть конкурувати з більш ефективними високотехнологічними господарствами в ЄС.

Незважаючи на високий рівень державного регулювання, сфера міжнародної торгівлі залишається привабливою.

Міжнародна торгівля залишається привабливою.

Важко залучити гроші з-за кордону, ускладнити пошук і конфіскацію доходів, отриманих злочинним шляхом, або реінвестувати кошти в легальну економіку.

Проблема ухилення від сплати податків є дуже серйозною для внутрішнього ринку ЄС, оскільки внутрішній ринок забезпечує максимальну лібералізацію руху товарів і капіталу.

²⁸ Vitalina Babenko, Yana Biletska and Hanna Pelyak (2019). UkraineEU: economic integration strategy. Geopolitics under Globalization, 2020.

Проблема ухилення від сплати податків є дуже серйозною проблемою для країн ЄС. Наприклад, так зване ухилення від сплати податків.

Карусельні афери, в яких шахраї імпортують товари, звільнені від ПДВ, з інших країн, додають до них ПДВ і перепродають їх низці компаній. В результаті товар повертається до початкового продавця або навіть експортується. Продавець зникає, не сплативши жодних податків.

Для подолання цих ризиків національна політика економічного співробітництва з ЄС повинна не лише передбачати бюджетну підтримку експорту, але й створювати належні умови для його зростання. Необхідна значна державна підтримка у формі надання кредитів та страхування експортованих товарів, створення національної мережі інформаційних, маркетингових та консультаційних послуг, заохочення вітчизняних експортерів до участі в економічних форумах, виставках та ярмарках, а також лобювання експорту через економічну дипломатію.

3.3. Політичні та соціокультурні проблеми

Угода про асоціацію між Україною та ЄС надає Україні низку преференційних режимів, але водночас накладає на неї низку обмежень та зобов'язань. Виконання цих зобов'язань має супроводжуватися змінами та реформами в українському законодавстві та антикорупційними заходами. Через два роки після підписання угоди ми зможемо оцінити не лише реальну користь угоди для України, а й загрози, які постають перед державою внаслідок її імплементації. На щорічних самітах, які проводяться по чергово в Києві та Брюсселі, держави-учасниці мають можливість оцінити стан виконання Угоди та внести рекомендації щодо покращення умов співпраці. Значна увага приділяється економічній частині Угоди. Однак такі питання, як захист суверенітету і незалежності держав та гарантування прав їхніх громадян, належать до компетенції політичної частини. Крім того, політична частина Угоди передбачає нову і більш глибоку форму співробітництва між Україною та ЄС.

Політична частина Угоди включає в себе: "преамбулу; загальні цілі та принципи; політичний діалог та реформи; політичний союз; співробітництво та зближення у сфері зовнішньої та безпекової політики; інституційні, загальні та прикінцеві положення".

У преамбулі "Загальні цілі та принципи" перераховані сторони, що підписали Угоду, і визнається європейський вибір України як члена ЄС. Вона містить положення про цілі, цінності та принципи Угоди. У ній зазначається, що політична єдність та економічна інтеграція України з ЄС залежать від імплементації Угоди, тобто від прогресу в проведенні реформ та адаптації правової системи до стандартів ЄС: "Ця Угода не передбачає майбутнього розвитку відносин між Україною та ЄС. Вона цього не робить і не здатна зробити".²⁹ Відповідна стаття забороняє Україні використовувати Угоду як орієнтир для набуття членства в ЄС. Важливо зазначити наступне: Україні не заборонено бути країною-кандидатом на членство. Водночас Угода не може бути використана Україною як аргумент для подання заявки на отримання статусу країни-кандидата на членство в ЄС. Нарешті, результати імплементації Угоди та їх оцінка європейською стороною можуть бути використані як доказ відповідності стандартам, нормам та пріоритетам ЄС.

Розділ "Політичний діалог та реформи, політична єдність, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики" містить положення щодо посилення політичного діалогу між сторонами та поглиблення співпраці у таких сферах, як безпека і оборона, зовнішні відносини та врегулювання криз. У ньому також викладено процедури співпраці між сторонами, які будуть розглянуті в наступних розділах.

Розділ "Інституційні, загальні та прикінцеві положення" визначає умови і процедури співробітництва та управління імплементацією Угоди. По-перше,

²⁹ Rosenboim, O. From the Private to the Public and Back Again: The International Thought of David Mitrany, 1940-1949. *Les Cahiers européens de Sciences Po*, 2, 02/2013. 13 p. URL: https://www.sciencespo.fr/centre-etudeseuropeennes/sites/sciencespo.fr/centre-etudeseuropeennes/files/02_2013%20from-the-private-to-the-public-and-back-againthe-international-thought-of-david-mitrany-1940-1949.pdf

співпраця відбувається на рівні щорічних зустрічей на вищому рівні, де "здійснюється загальний нагляд за виконанням цієї Угоди та обговорюються двосторонні або міжнародні питання, що становлять взаємний інтерес" (стаття 460). Також визначено три рівні співробітництва: міністерський, парламентський та громадський.

Діалог на міністерському рівні відбувається в рамках Ради асоціації. Рада асоціації виконує функцію управління та моніторингу імплементації Угоди та приймає рішення щодо переліку ключових питань, спрямованих на вирішення проблем, пов'язаних з імплементацією Угоди. Крім того, Рада має право "приймати рішення про створення спеціальних комітетів або спеціальних органів у конкретних сферах та визначати їх склад, компетенцію і порядок діяльності" (ст. 466). Засідання Ради проводяться не рідше одного разу на рік у складі, необхідному для вирішення питань. Головою Ради є представник України та ЄС відповідно.

Раді Союзу допомагає Комісія Союзу (стаття 464). Комісія складається з вищих посадових осіб. Комісія відповідає за підготовку засідань Ради Союзу та прийняття рішень у сферах, делегованих Комісії Радою. Комітет очолюється по чергово представником України та представником ЄС.

Для більш детального та предметного вивчення стану імплементації Угоди Угодою передбачено створення підкомітетів, які допомагають Комітету у здійсненні його повноважень. Підкомітети можуть бути створені з будь-якого питання, що стосується імплементації Угоди, але не існує жодної заборони для Сторони виносити конкретне питання безпосередньо на засідання Комітету. Підкомітети звітують про свою діяльність на кожному черговому засіданні Комітету.

Співпраця на парламентському рівні відбувається в рамках засідань Парламентського комітету з питань асоціації, до складу якого входять представники Верховної Ради України та Європейського Парламенту. Компетенція Комітету визначена в його Регламенті (стаття 467). Комісія

приймає рішення в рамках імплементації Угоди, а також надає рекомендації та співпрацює з Радою асоціації.

Держава-учасниця активно співпрацює з представниками громадянського суспільства та надає їм інформацію про виконання Угоди. З цією метою держава-учасниця створила Платформу громадянського суспільства, до складу якої входять, з одного боку, представники членів Європейського економічного і соціального комітету (ЄЕСК), а з іншого - представники українського громадянського суспільства. Платформа може надавати рекомендації Раді ЄС. Рада коаліції та Парламентський комітет зобов'язані підтримувати постійний діалог з Платформою для досягнення цілей Угоди.

Таким чином, Коаліційна угода передбачає механізм співпраці на різних рівнях із залученням представників громадянського суспільства та правлячого класу. Цей механізм забезпечує посилення контролю за виконанням Угоди та збереження принципів, що лежать в основі Угоди.

Процедура укладення Угод про асоціацію законодавчо визначена. Однак для кожної країни це специфічний процес, на який впливає низка політичних та дипломатичних факторів - Угода про асоціацію між Україною та ЄС не є винятком і має свої особливості:

- Це найбільший міжнародно-правовий інструмент в історії за обсягом та сферою дії як для України, так і для ЄС.

- Це перша двостороння угода, в якій ЄС підтверджує європейську орієнтацію України та визнає її як державу, що поділяє спільні цінності та принципи. До підписання Угоди про асоціацію відносини між двома країнами регулювалися Угодою про партнерство і співробітництво, яка не лише не визнавала європейську орієнтацію України, а й розглядала відносини як продовження співпраці, започаткованої СРСР.

- Хоча Угода була загальним документом, її підписання було розділене на дві частини: політичну та економічну. Це було зроблено для того, щоб уникнути подальших питань щодо легітимності та законності Угоди.

- Угода не є зобов'язанням щодо майбутнього членства в ЄС. За відсутності цього положення Угоду можна розглядати лише як можливість для України інтегруватися у внутрішній ринок ЄС та вийти на новий етап політичних відносин з ЄС.

- Угода охоплює широкий спектр сфер співробітництва. Імплементация Угоди відбувалася поетапно: окремі положення набули чинності у 2014-2017 роках, а згодом були доповнені іншими частинами Угоди.

Реалізація політичної частини Угоди передбачає наближення України до стандартів і принципів ЄС у сфері захисту та забезпечення прав громадян, просування демократії, захисту прав меншин, гармонізації співпраці між різними державними відомствами та створення нових інституцій, у тому числі пов'язаних із боротьбою з корупцією. Весь цей механізм має запрацювати на повну силу лише після того, як реформи будуть повністю впроваджені. Це не повинно обмежуватися низкою змін у політичній сфері. Реформи повинні здійснюватися в комплексі з економічною, комерційною, судовою та іншими реформами. Виконання угоди, як правило, щорічно оцінюється українською та європейською сторонами. Українська сторона звітує про виконання домовленостей, а європейська сторона оцінює доопрацьовані плани. За даними Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та атлантичної інтеграції, у 2018 році розділи Угоди про політичний діалог, національну безпеку та оборону були виконані на 50%. Механізмами імплементації положень Угоди є

- внесення змін до Конституції (зміни щодо децентралізації влади, зміни щодо правосуддя, посилення європейського та євроатлантичного курсу України)

- ухвалення законопроектів (про державну службу, Державне антикорупційне бюро, боротьбу з корупцією, добровільне об'єднання територіальних громад, Державне бюро розслідувань тощо); та

- створення нових інституцій (Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціальна

антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд України, Державна служба розслідувань тощо).);

- організаційні та інституційні реформи (реформа Міністерства внутрішніх справ, створення Національної поліції та " нової державної служби");

- підтримка роботи консультативних місій, зокрема Місії ЄС з реформування сектору цивільної безпеки (EUAM);

- приєднання України до низки декларацій та заяв (у 2018 році Україна приєдналася до 492 з 588 декларацій та заяв).

Імплементация Угоди є складним і тривалим процесом. Кожен сектор Угоди імплементується з різною швидкістю, складністю та якістю. Кожен сектор стикається з власними проблемами в процесі імплементации. Під час імплементации Угоди може виникнути низка проблем як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Внутрішні проблеми пов'язані з інституційними питаннями, такими як точковий, а не комплексний підхід до імплементации рішень, неповна комунікація між урядом та громадянами щодо переваг та недоліків змін, вплив груп інтересів, які не мають жодного відношення до змін, тощо, не слід виключати. Зовнішні чинники проявляються у зміні позицій та настроїв Європи. По-перше, порівняно з 2014 роком, коли Угода була започаткована, у звіті за 2018 рік Європа менш оптимістична і менш задоволена виконанням Угоди. По-друге, 2019 рік - це рік змін для Європи. Відбувається реконструкція ключових інституцій та з'являються нові ключові гравці з власним баченням майбутнього ЄС. Як наслідок, часткова зміна фокусу має сенс: Європа все більше зосереджується на внутрішньорегіональних питаннях.

3.4. Геополітичні аспекти реалізації угоди

Стратегічні спрямування України на інтеграцію з ЄС беруть свій початок з проголошення незалежності в 1991 році, коли новостворена держава

зіткнулася з викликами переходу від комуністичної системи до ринкової економіки та мультипартійної демократії.

В контексті цих змін, Україна вибрала шлях інтеграції до ЄС як стратегічний напрямок, що підкреслює її бажання стати частиною європейського співтовариства націй. Ця інтеграція призводить до зміцнення економічних, політичних та культурних зв'язків між Україною та ЄС.

Спочатку це відображалося в Угоді про партнерство і співробітництво, яка набула чинності у 1998 році, і згодом в Угоді про асоціацію, яка була підписана в 2014 році і включала в себе Підпункт про вільну торгівлю. Ці угоди поклали основу для глибокої економічної інтеграції та політичного наближення між ЄС та Україною.

Україна активно працює над впровадженням реформ, спрямованих на приведення її законодавства і норм до стандартів ЄС. Важливі кроки були зроблені в таких областях, як реформа системи юстиції, децентралізація, боротьба з корупцією, реформа охорони здоров'я, освіти та інших сфер.³⁰

У контексті безпеки, Україна також активно прагне до більшої інтеграції з ЄС. Окрім участі в місіях ЄС, Україна співпрацює з країнами ЄС у військових справах на двосторонній основі і прагне до участі в Спільній політиці безпеки та оборони ЄС.

Усе це підкреслює стратегічну орієнтацію України на інтеграцію з ЄС як важливий елемент зовнішньої політики і національної стратегії безпеки. Підтримка територіальної цілісності України є одним з ключових пріоритетів Європейського Союзу. ЄС настійно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України в межах її міжнародно визнаних кордонів. Ця підтримка виявляється через весь спектр діяльності ЄС, включаючи політичні заяви, дипломатичні дії та фінансову підтримку. Всі держави-члени ЄС засуджують незаконну анексію Криму Росією і підтримують санкції проти Росії, що є частиною їх спільного відповідного реагування.

³⁰ Corbey D. Dialectical functionalism: stagnation as a booster of European integration. International organization. 1995. Vol. 49. No 2. P. 253–284.

Окрім того, ЄС надає значну гуманітарну допомогу населенню, що постраждало від війни, і сприяє процесам відновлення і розбудови на підконтрольних Україні територіях. Всі ці дії свідчать про те, що підтримка територіальної цілісності України є важливою частиною стратегічної орієнтації.

ЄС щодо співпраці з Україною на середньострокову перспективу.

Європейський Союз відіграє ключову роль у підтримці України у проведенні широкого спектру реформ, які мають на меті зміцнити демократію, стабілізувати економіку та сприяти соціальному прогресу. Цей процес включає активну роботу на різних рівнях - від консультування та технічної підтримки до надання значної фінансової допомоги.

Однією з ключових областей співпраці є підтримка реформ у сфері державного управління, правоохоронної діяльності, судової системи та боротьби з корупцією. ЄС активно сприяє впровадженню європейських стандартів в цих сферах, включаючи надання практичної допомоги та розвиток інституційних можливостей. Крім того, ЄС сприяє проведенню реформ у сфері здоров'я, освіти та соціального забезпечення, які мають на меті покращити якість життя громадян України.

В області економіки ЄС підтримує реформи, спрямовані на стабілізацію економіки України, зокрема реформи у сфері фіскальної політики, банківського сектору та структурних реформ. ЄС також надає важливу підтримку в реалізації реформ у сфері енергетики та екології.

Незважаючи на виклики, з якими зіштовхується Україна, ЄС продовжує надавати підтримку в проведенні важливих реформ. Важливо зауважити, що успіх цих реформ не тільки зміцнює демократію та економіку України, але й є важливим кроком на шляху до інтеграції України в ЄС.

Співпраця України та Європейського Союзу у сфері безпеки та оборони є одним з ключових аспектів стратегічного партнерства між ними. У контексті викликів, поставлених перед Україною, зокрема війною на східній частині країни і анексією Криму Російською Федерацією, ця співпраця набуває

особливої важливості. Співпраця між Україною та ЄС у сфері безпеки та оборони охоплює широкий спектр активностей. Зокрема, Україна активно бере участь в місіях ЄС. Наприклад, місія ЄС з консультування з питань цивільної безпеки (EUAM) та місія спостереження за безпекою OSCE, де держави-члени ЄС відіграють ключову роль.

Двосторонні військові відносини з окремими державами-членами ЄС теж важливий елемент цієї співпраці. Це означає, що окремі країни ЄС, такі як Польща, Литва, Велика Британія та інші, активно співпрацюють з Україною у військовій сфері, надаючи, наприклад, підтримку у військовому навчанні, технічне оснащення та консультації з питань стратегії безпеки.

Нарешті, Україна прагне збільшити свою роль в спільній політиці безпеки та оборони ЄС. Це стосується не тільки участі в спільних місіях та операціях, але й активного співучасті у формуванні стратегічних орієнтирів та політичних пріоритетів ЄС у сфері безпеки та оборони.

Отже, співпраця між Україною та ЄС у сфері безпеки та оборони є багатоаспектною і має стратегічне значення. Вона забезпечує не тільки захист від поточних загроз, але й створює фундамент для стабілізації регіону та подальшого зміцнення відносин між Україною та ЄС.

Стратегічна орієнтація України на інтеграцію до ЄС бере свій початок з моменту здобуття незалежності у 1991 році. На той час Україна була новоствореною державою і стояла перед викликами переходу від комуністичної системи до ринкової економіки та багатопартійної демократії.

У контексті цих змін Україна обрала шлях інтеграції до ЄС як стратегічний напрям і чітко заявила про своє бажання стати членом європейської спільноти держав. Ця інтеграція сприятиме зміцненню економічних, політичних та культурних зв'язків між Україною та ЄС.

Це знайшло своє відображення спочатку в Угоді про партнерство і співробітництво, яка набула чинності в 1998 році, а пізніше в Угоді про асоціацію, включаючи підстаттю про вільну торгівлю, підписану в 2014 році.

Ці угоди заклали підвалини для глибокої економічної інтеграції та політичного примирення між ЄС та Україною.

Україна активно впроваджує реформи, спрямовані на гармонізацію свого законодавства та нормативно-правових актів зі стандартами ЄС. Важливі кроки були зроблені в ряді областей, включаючи судову реформу, децентралізацію, боротьбу з корупцією, охорону здоров'я та освіти.³¹

У сфері безпеки Україна також активно прагне до подальшої інтеграції з ЄС: Окрім участі в місіях ЄС, Україна бере участь у військовому співробітництві з країнами ЄС на двосторонній основі та прагне приєднатися до спільної політики безпеки і оборони ЄС.

Все це підтверджує стратегічну орієнтацію України на інтеграцію з ЄС як важливий елемент її зовнішньої політики та стратегії національної безпеки. Підтримка територіальної цілісності України є одним з головних пріоритетів ЄС: ЄС рішуче підтримує суверенітет і територіальну цілісність України в межах її міжнародно визнаних кордонів. Ця підтримка демонструється у всіх заходах ЄС, включаючи політичні заяви, дипломатичні дії та фінансову підтримку. Усі держави-члени ЄС засуджують незаконну анексію Криму Росією та підтримують санкції проти Росії як частину спільної відповіді.

Крім того, ЄС надав значну гуманітарну допомогу постраждалому від війни населенню та зробив внесок у процес реабілітації та реконструкції на підконтрольних уряду територіях. Усі ці дії свідчать про те, що підтримка територіальної цілісності України є важливою частиною стратегічної орієнтації ЄС.

Ці дії є важливою частиною стратегічної орієнтації ЄС на співпрацю з Україною в середньостроковій перспективі.

ЄС відіграє важливу роль у наданні допомоги Україні в реалізації широкого спектру реформ, спрямованих на зміцнення демократії, стабілізацію

³¹ Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. 2012/C 326/01. URL: https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF

економіки та сприяння соціальному прогресу. Це передбачає активне залучення на різних рівнях, починаючи від консультацій та технічної допомоги і закінчуючи значною фінансовою підтримкою.

Одним із ключових напрямків співпраці є підтримка реформ у сфері управління, правоохоронної діяльності, правосуддя та боротьби з корупцією. ЄС активно сприяє впровадженню європейських стандартів у цих сферах шляхом надання практичної допомоги та розбудови інституційної спроможності.

В економічній сфері ЄС підтримує реформи, спрямовані на стабілізацію української економіки, включаючи фіскальну, банківську та структурну реформи. ЄС також надає значну підтримку енергетичній та екологічній реформам.

Незважаючи на виклики, з якими стикається Україна, ЄС продовжує підтримувати важливі реформи. Важливо зазначити, що успіх цих реформ не лише зміцнює українську демократію та економіку, але й є важливим кроком на шляху інтеграції України до ЄС.

Співробітництво у сфері безпеки та оборони між Україною та ЄС є ключовим елементом стратегічного партнерства між двома країнами. Ця співпраця є особливо важливою з огляду на виклики, що стоять перед Україною, такі як війна на сході України та анексія Криму Російською Федерацією. Співпраця між Україною та ЄС у сфері безпеки і оборони охоплює широкий спектр заходів. Україна особливо активно бере участь у місіях ЄС. Наприклад, Консультативна місія ЄС з питань цивільної безпеки (КМЄС) та Місія спостерігачів ОБСЄ, в яких держави-члени ЄС відіграють важливу роль.

Двосторонні військові відносини з окремими країнами-членами ЄС також є важливим елементом цієї співпраці. Це означає, що окремі держави-члени ЄС, такі як Польща, Литва та Велика Британія, активно співпрацюють з Україною у військовій сфері, надаючи допомогу у військовій підготовці, технічне обладнання та консультації з питань стратегії безпеки.

Нарешті, Україна прагне розширити свою роль у спільній безпековій і оборонній політиці ЄС. Це передбачає не лише участь у спільних місіях та операціях, але й активну участь у формуванні стратегічних напрямів та пріоритетів політики ЄС у сфері безпеки і оборони.

Таким чином, співробітництво між Україною та ЄС у сфері безпеки і оборони є багатогранним і стратегічно важливим. Вона не лише забезпечує захист від існуючих загроз, але й гарантує стабільність у регіоні та відкриває шлях до подальшого зміцнення відносин між Україною та ЄС.

ВИСНОВКИ

Процес європейської інтеграції України розпочався на початку 1990-х років, після розпаду Радянського Союзу та здобуття Україною незалежності. Відтоді Україна докладає зусиль, щоб наблизити свої економічні, політичні та соціальні структури до стандартів ЄС, а ЄС підтримує ці зусилля в рамках програм Східного партнерства та Європейської політики сусідства. Однак програма Східного партнерства зазнає критики, особливо з боку українських представників.

Зокрема, її критикували за те, що вона не виправдала очікувань на саміті 2017 року, але у 2021 році ЄС продемонстрував свою підтримку кроків України.

Процес європейської інтеграції був і залишається дуже складним і невизначеним для України. Високий рівень корупції, політична нестабільність та російська збройна агресія є перешкодами для подальшого розвитку процесу європейської інтеграції. Однак, незважаючи на ці умови, Україна досягла значного прогресу, особливо у сфері економічних та інституційних реформ. Наприклад, Україна здійснила структурні реформи у сфері державних фінансів, енергетики та сільського господарства, що призвело до підвищення прозорості, покращення бізнес-середовища та підвищення конкурентоспроможності.

Було визначено та доопрацьовано низку завдань для вивчення потенційного впливу вступу України до Європейського Союзу та формулювання можливих прогнозів і рекомендацій:

Детально проаналізувати взаємодію між економіками країн-членів ЄС; Аналіз особливостей взаємодії між країнами-членами ЄС показує, що ЄС функціонує як складна система взаємозалежних акторів. Держави-члени співпрацюють через різні інституції для формування та реалізації спільної політики, повноваження щодо прийняття рішень розподілені між різними рівнями влади; економічна політика ЄС тісно пов'язана з його політичними цілями і створює динамічне середовище, в якому враховуються інтереси

держав-членів, бізнесу та громадян. Однак ЄС стикається з проблемами, пов'язаними з управлінням та процесами прийняття рішень. Деякі держави-члени мають більший вплив, ніж інші, що може призвести до дисбалансу в розподілі влади. ЄС також вирішує питання економічної нерівності та соціальної справедливості, при цьому деякі регіони та громадяни отримують більше вигоди від політики ЄС.

Пояснюються критерії та процес вступу до ЄС: детальні критерії вступу були представлені на засіданні Європейської Ради в Копенгагені в 1993 році. Копенгагенські критерії є наріжним каменем політики розширення ЄС і встановлюють політичні та економічні критерії, яким повинні відповідати країни-кандидати, щоб стати членами ЄС. Ці критерії можна розділити на три категорії: політичні, економічні та адміністративні критерії.

У цій статті проаналізовано існуючі тематичні дослідження щодо вступу країн з економікою, що розвивається. Аналіз показав, що вступ до ЄС не є панацеєю для країн, що розвиваються. Процес вступу вимагає ретельної підготовки та проведення низки реформ, які в деяких випадках можуть призвести до діаметрально протилежних результатів. Щоб зрозуміти вплив на українську економіку, необхідно розглянути не лише польський сценарій, але й сценарії для Іспанії та Греції.

Ця робота розглядає ринок праці України в контексті європейської інтеграції. Дослідження впливу європейської інтеграції на ринок праці України показує складний комплекс потенційних переваг та викликів. Однією з потенційних переваг є збільшення можливостей для працевлаштування у виробничому секторі завдяки зростанню торгівлі та інвестицій з країн ЄС. Однак це також може призвести до посилення конкуренції та потенційного скорочення робочих місць у менш конкурентоспроможних секторах, що спричинить економічну та політичну нестабільність. Щоб пом'якшити цей негативний вплив, Україні необхідно впроваджувати політику, яка заохочуватиме створення нових робочих місць і водночас запобігатиме втраті наявних робочих місць шляхом запровадження суворої стандартизації.

Створення можливостей для переорієнтації навичок має вирішальне значення для того, щоб дати можливість тим, кого торкнулися зміни, перейти в нові сектори. Уряди також повинні працювати з лідерами галузі для забезпечення конкурентоспроможності та гармонізації зі стандартами ЄС.

Аналіз впливу процесу вступу до ЄС на формування національної макроекономічної політики (на прикладі України) дозволяє зробити наступні висновки.

По-перше, макроекономічна політика ЄС - це структурний набір інструментів, методів, механізмів і заходів, спрямованих на стандартизацію національних грошово-кредитних, фінансових і фіскальних систем та забезпечення сталого розподілу і економічного добробуту. Ця політика реалізується на національному (держави-члени ЄС) та наднаціональному (ЄС як економічний союз та політична організація) рівнях і забезпечується, зокрема, роботою двох експертних інституцій - Європейського центрального банку та Комітету з економічної політики ЄС.

По-друге, економічний прогрес України на шляху євроінтеграції слід розглядати через призму виконання економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС, а саме розділів з III по VI (юстиція, свобода та безпека, торгівля і питання, пов'язані з торгівлею, економічне і галузеве співробітництво, фінансове співробітництво та положення про боротьбу з шахрайством). Це має як адміністративний позитивний бік (перепрофілювання Інспекції, стандартизація аудиту під егідою Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI)), так і тимчасовий негативний бік (недостатня ефективність антикорупційної політики).

По-третє, вступ України до ЄС та європейський рух всередині країни сприяли налагодженню торговельних відносин з ЄС. Найважливішим прикладом є запровадження форми зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС, зі спрощеним митним контролем, вільним переміщенням (обміном) торговельних і комерційних продуктів на основі митних і податкових процедур та поступовим налагодженням макроекономічного співробітництва.

Водночас, вступ України до ЄС може принести значний економічний розвиток країни, залучити іноземні інвестиції та ноу-хау, підвищити стандарти безпеки продукції та послуг, а також відкрити нові ринки для українських товарів та послуг. З політичної точки зору, членство в ЄС зміцнило б демократію в Україні та підвищило її міжнародну репутацію.

Для досягнення успіху в цьому напрямку Україні необхідно продовжувати реформи в правовій, політичній, економічній та культурній сферах з метою гармонізації з європейськими стандартами та вимогами, залучення іноземних інвестицій та покращення бізнес-середовища. Важливо також підвищувати обізнаність громадськості та підтримку членства в ЄС, а також ефективно комунікувати з громадськістю та міжнародними партнерами.

Хоча перспективи процесу інтеграції між Україною та ЄС виглядають багатообіцяючими, існують виклики, які необхідно подолати, такі як політична нестабільність, економічна нерівність та корупція. Якщо ці виклики будуть ефективно вирішені, процес інтеграції може принести значні вигоди як Україні, так і ЄС, зміцнити партнерство між двома країнами та сприяти спільному процвітанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богдан Т. Євроінтеграція: кризь терени до зірок. 2023. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/549521_ievrointegratsiya_kriz_tereni.html
2. Войціховський А. В. Україна на шляху європейської інтеграції: сучасний стан й перспективи. URL: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FLRN9JC8HJgJ:https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2251/ukrayina_na_shlyahu_yevropeys_koyi_integ.pdf%3Fsequence%3D2%26isAPowed%3Dy&cd=&Ы=uk&ct=dnk&gl=ua&dient=safari
3. Кабінет Міністрів України. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Управління державними фінансами. Урядовий веб-портал. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/management-public-finances>
4. Кабінет Міністрів України. Пульс Угоди про асоціацію з ЄС. Фінансовий сектор. . Урядовий веб-портал. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/financial-services>
5. Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція. *Енциклопедія історії України*: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : в-во «Наукова думка», 2005. 672 с.
6. Позитивні наслідки вступу України до ЄС. 2018. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6860-pozitivni-naslidki-vstupu-ukraini-do-es/>
7. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. 2022. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_fun.pdf
8. Порядок денний асоціації Україна – ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 23 листопада 2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/994_990#Text
9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV станом на 04.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

10. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента від 11 червня 1998 р. № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Hws/show/615/98#Text>

11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами- членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 р. станом на 25.10.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

12. Угода про розширену та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA). URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/08442.pdf>

13. Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку: зб. наук. статей за матеріалами I-ї наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квітн. 2018 р. / редкол.: А. П. Гетьман, І. В. Яковюк та ін. Харків, 2018. 450 с.

14. Філіпенко А. Інтеграційні перспективи України: бігравітаційна модель. *Економіка України*. 2005. № 6. С. 11–22.

15. Чабанна М. Розвиток співробітництва Україна-ЄС у межах ініціативи «Східне партнерство»: роль процесу прийняття рішень на державному рівні. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України. Дніпропетровськ, 14.05.2010. ДРІДУ НАДУ. (Матеріали 7-ї регіональної науково-практичної конференції). С. 237– 240.

16. Чорна Н. Політика Європейського Союзу щодо країн ЦентральноСхідної Європи (кін. 80-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки*. 2012. Вип. 19. С. 409-420. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoai_2012_19_35.

17. Шмигаль розраховує на сигнал Німеччини щодо європейського майбутнього України. *Європейська правда*. Веб-сайт. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/05/12/7109813/>

18. Baldwin, R.E., Wyplosz, C. *The Economics of European Integration*. McGraw-Hill Education, 2019. 520 p.

19. Commission Staff Working Document Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council.

Eastern Partnership. Brussels. SEC(2008) 2974/3: Commission of The European Communities. Brussels 2008. URL: http://eeas.europa.eu/archives/docs/eastern/docs/sec08_2974_en.pdf

20. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. 2012/C 326/01. URL: https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF.

21. Corbey D. Dialectical functionalism: stagnation as a booster of European integration. International organization. 1995. Vol. 49. No 2. P. 253–28.

22. Creative Europe. European Commission. Веб-сайт. URL: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en

23. Dold, M., Krieger, T. Ordoliberalism and European Economic Policy : Between Realpolitik and Economic Utopia. Taylor & Francis, 2019. 296 p.

24. Eastern Partnership Index 2017. Eastern Partnership Civil Society Forum. p.27. URL: <https://eap-csf.eu/wp-content/uploads/EaP-Index-2017.pdf>

25. Eastern Partnership Index. Eastern Partnership Civil Society Forum. Вебсайт. URL: <https://eap-csf.eu/what-is-eap-index/?lang>

26. Eastern Partnership. European Neighbourhood Policy And Enlargement

27. Eastern Partnership. European Union External Action. Веб-сайт. URL: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/eastern-partnership/419/easternpartnership_en

28. Eastern Partnership. The Eastern Partnership Civil Society Facility. Вебсайт. URL: <https://eapcivilsociety.eu/about/eastern-partnership>

29. Eastern Partnership: Commission proposes new policy objectives for beyond 2020. European Commission: Press release. Brussels, 18.03.2020. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_452

30. EU4Youth. EU NEIGHBOURS east. Веб-сайт. URL: <https://www.euneighbours.eu/ru/east/eu-in-action/projects/eu4youth>

31. EurLex. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union 2012. EL off. website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

32. European Integration Index 2013 for Eastern Partnership Countries. International Renaissance Foundation in cooperation with the Open Society Foundations and Eastern Partnership Civil Society Forum. URL: https://eapcsf.eu/wp-content/uploads/European-Integration-Index_2013.pdf

33. European Neighbourhood Policy. European Union External Action. – URL: https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/330/europeanneighbourhood-policy-enp_en

34. Golub M. How does the EU help Ukraine to implement the country's ambitious reform agenda?: 2-ий онлайн модуль EU Study Days «Відносини України та ЄС», 21 травня 2020 р., Київ.

35. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Vilnius, 28-29 November 2013. Council of The European Union. 17130/13, PRESSE 516. URL: https://www.consilium.europa.eu/media/31799/2013_eap-11-28-jointdeclaration.pdf

36. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit, Warsaw, 30 September 2011. Council of The European Union. 14983/11 PRESSE 341. URL: https://www.consilium.europa.eu/media/31798/2011_eap_warsaw_summit_declaration_en.pdf

37. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit. Brussels, 24 November 2017. General Secretariat of the Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/31758/final-statementst14821en17.pdf>

38. Joint Declaration of the Eastern Partnership Summit. Riga, 21-22 May 2015. Council of The European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/21526/riga-declaration-220515-final.pdf>

39. Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit. Prague. 7 May 2009. Council of Europe. 8435/09 (Presse 78). URL: https://www.consilium.europa.eu/media/31797/2009_eap_declaration.pdf

40. Maasikas M. EU-Ukraine relations: what does EU expect from Ukraine in 2020: 32 сесія EU Study Days., 13–16 лютого 2020 р. Київ.
41. Mayors for Economic Growth. Policy and Management Consulting Group. Веб-сайт – URL: <http://www.pmcg-i.com/projects/item/1300-mayorsfor-economic-growth>
42. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland. Non- paper with Polish proposals concerning policy towards new Eastern neighbours after EU enlargement. January 2003. EU Enlargement and Neighbourhood Policy. Warsaw : Stefan Batory Foundation, 2003. P. 85–98.
43. Molle, W. The Economics of European Integration : Theory, Practice, Policy. Taylor & Francis, 2017. 460 p.
44. Monnet J. A ferment of change. *Journal of common market studies*. 1963. Volume1, Issue 3. Pp. 203–211. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1468-5965.1963.tb01060.x>
45. Negotiations. European Commission URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/easternpartnership_en.
46. Presidency Conclusions. Helsinki European Council. 10 – 11 December 1999: Bulletin of the European. URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/hell_en.htm
47. Przybylski W., Forbrig J. Eastern European Futures: Visegrad Insight. special edition 1 (16). 2020. URL: <https://visegradinsight.eu/eap2030/easterneurope-four-scenarios/>
48. Rosenboim, O. From the Private to the Public and Back Again: The International Thought of David Mitrany, 1940-1949. *Les Cahiers européens de Sciences Po*, 2, 02/2013. 13 p. URL: https://www.sciencespo.fr/centre-etudeseuropeennes/sites/sciencespo.fr.centre-etudeseuropeennes/files/02_2013%20from-the-private-to-the-public-and-back-againthe-international-thought-of-david-mitrany-1940-1949.pdf

49. Vitalina Babenko, Yana Biletska and Hanna Pelyak (2019). Ukraine–EU: economic integration strategy. *Geopolitics under Globalization*, Volume 3, Issue 1, 2019–2020. Pp. 12–23. URL: [https://doi.org/10.21511/gg.03\(1\).2020.02](https://doi.org/10.21511/gg.03(1).2020.02)

50. Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament.- Brussels. 11.3.2003. URL: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/com03_104_en.pdf

51. Zarembo K., Litra L. Ukraine. New Engines For The Partnership. *The Eastern Partnership A Decade On: European Union Institute for Security Studies (EUISS)*. 2019. Pp. 28-42. URL: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/cp153_EaP.pdf